Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2024

Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála

Eacnamaíocht Bhaile–Eolaíoch agus Sóisialta

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuillteanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Treoracha d'iarrthóirí

Roinn A	60 marc Freagair **deich** gceist ar bith sa roinn seo. Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Roinn B	180 marc Freagair **Ceist 1** agus **dhá** cheist ar bith eile as an roinn seo. Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.
Roinn C	40 nó 80 marc Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** Ceist 4 (croí-ábhar) lena n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b) nó (c).** Má chuir tú isteach obair chúrsa i *dTeicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, ní chedmhach duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Agus na scéimeanna marcála á bhforbairt, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- *In go leor cásanna ní thugtar ach príomhfhrásaí ina bhfuil faisnéis agus smaointe a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra chun na marcanna sannta a thuilleamh*
- *Níl na tuairiscí, modhanna ná sainmhínithe a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile*
- *Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. D'fhéadfadh riachtanais agus leithdháileadh na marcanna athrú ó bhliain go bliain, dá réir sin*
- *Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt*

Tábla na nGrád

Grád	Ábhar Roghnach 1, 3 agus C4	Ábhar Roghnach 2
1	288-320	252-280
2	256-287	224-251
3	224-255	196-223
4	192-223	168-195
5	160-191	140-167
6	128-159	112-139
7	96-127	84-111
8	‹ 95	‹ 83

Nóta mínithe-Eacnamaíocht Baile 2024

Ba cheart marcanna mínithe a chur gar don fhreagra ceart/ceart go páirteach. D'fhéadfadh athrú a bheith ann maidir le dathanna na nótaí mínithe.

Nóta mínithe	Míniú
0	Náid bronnta
✓ 1	Marc **amháin** bronnta
✓ 2	**Dhá** mharc bronnta
✓ 3	**Trí** mharc bronnta
✓ 4	**Ceithre** mharc bronnta
✓ 5	**Cúig** mharc bronnta
✓ 6	**Sé** mharc bronnta
✓ 7	**Seacht** marc bronnta
✓ 8	**Ocht** marc bronnta
⌇	Leathanach bán
F	Marcanna iomlána bronnta don phointe breise
P	Cuid de marcanna bronnta don phointe breise
<	Pointe/obair nach ndearnadh iarracht air/uirthi
A	Marc lascaine
P1	Bain marc **amháin**

P2	Bain **dhá** mharc
P3	Bain **trí** mharc
P4	Bain **ceithre** mharc
P5	Bain **cúig** mharc
P6	Bain **sé** mharc
P7	Bain **seacht** mharc
P8	Bain **ocht** mharc
P9	Bain **naoi** mharc
P10	Bain **deich** mharc
SMM	Scéim mharcála athraithe

I Roinn C, iarrtar ar iarrthóirí ceist amháin a fhreagairt sa roinn seo Baineann Ceist C2 leis an ábhar roghnach Teicstílí, Faisean agus Dearadh. Nuair a a fhreagraíonn iarrthóir C2 agus ceist eile as C1, C3, nó C4, cuireann an scrúdaitheoir marc lascaine a i bhfeidhm ionas nach gcuirtear san áireamh i dtaca le hiomlán an pháipéir ach an marc is mó. Úsáidtear an nóta mínithe A chun a thabhairt le fios go bhfuil marc lascaine á chur i bhfeidhm. Mar shampla, chun marc lascaine -23 a chur i bhfeidhm chuirfeadh scrúdaitheoir an A, P10, P10, P3, chun -10 -10, -3 = iomlán -23 a chur i bhfeidhm.

Roinn A

Freagair **deich gceist** ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.

1. Maidir le próitéin, mínigh dí-aimíniú.

3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

an próiseas ina n-úsáidtear **farasbarr** próitéine/aimínaigéad le haghaidh fuinnimh, a bhristear síos san ae; déantar an aimínghrúpa **(NH_2)** a thiontú ina amóinia, agus ansin ina úiré agus déanann na duáin é a eisfhearadh mar fhuíolltáirge san fhual; déantar an grúpa carbocsaile **(COOH)** a ocsaídiú chun teas agus fuinneamh a tháirgeadh; srl.

2. Luaigh **dhá** fheidhm bhitheolaíochta atá ag Vitimín A.

2 fheidhm @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

táirgeadh ródoipsine; craiceann sláintiúil a chaomhnú; cabhraíonn sé le fás; frithocsaídeach; cabhraíonn sé le imdhíonacht; seicní múcasacha sláintiúla; srl.

Sainaithin **dhá** fhoinse de Vitimín A sa réim bhia.

2 phointe @ 1 mharc (grádaithe 1:0)

cairéid; glasraí glasa duilleacha; trátaí; aibreoga; piobair dhearga; prátaí milse; iasc olúil; olaí ae éisc; feoil; scairteach; uibheacha; margairín; im; bainne; cáis; cnónna; srl.

3. Déan cur síos ar na cineálacha iarainn thíos agus tabhair foinse bhia **amháin** do gach ceann díobh.

Cur síos 2 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)**, foinse bia 1 phointe @ 1 mharc** (grádaithe 1:0)

Cineál iarainn	**Cur síos**	**Foinse bhia**
Iarann haeim	iarann feiriúil; intuaslagtha; ionsúitear é go héasca; srl.	scairteach; feoil dhearg; earraí feola, sicín; srl.
Iarann neamh-haem	iarann feireach, ní féidir leis an gcorp é a ionsú; ní mór é athrú ina iarann feiriúil chun go ndéanfaí é a ionsú; srl.	uibheacha; plúr lánghráin; glasraí glasa dorcha; iasc; léagúim; cnónna; síolta; srl.

4. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** threoirlíne maidir le béilí a phleanáil is cóir a chur san áireamh nuair atá béilí á bpleanáil do dhuine a bhfuil oistéapóróis air/uirthi.

2 threoirlíne @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

méadú ar iontógáil cailciam; méadú ar iontógáil Vitimín D; méadú ar iontógáil Vitimín C; méadú ar iontógáil fosfair; seachain fíotáití; seachain ocsaláití; seachain farasbarr snáithín; seachain farasbarr saill sháithithe; seachain tainniní; seachain caiféin; seachain an iomarca alcóil; srl.

5. Comhlánaigh an tábla thíos maidir le bianna malartacha (núíosacha) próitéine.

Foinse @ 2 mharc (grádaithe 2:0) **x 2, Táirge @ 1 mharc** (grádaithe 1:0) **x 2**

	Foinse	Táirge
Planda	pónairí soighe; piseanna; cruithneacht cnónna; síolta; srl.	TVP; tófú; bainne soighe/cáis; /iógart/plúr/anlann/ola; teimpé; miso; próitéin pise; saetán; im cnó; puimcín; seasaman; srl.
Miocrorgánaigh	baictéir; fungais; giosta; algaí; srl.	quorn/míceaphróitéin; giosta cothaitheach; srl.

6. Mínigh an ról atá ag **gach** ceann díobh seo a leanas i dtáirgeadh cáise.

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

athraíonn **baictéir aigéid lachtaigh** lachtós (siúcra bainne) ina aigéad lachtach; feidhmíonn sé mar leasaitheach; cuireann sé leis an mblas; srl.
athraíonn **binid** cáiséinigin (próitéin bhainne) ina cáiséin; téachtann sí próitéiní bainne, foirmíonn sí gruth; srl.

7. Sainaithin **dhá** éilleán (ábhar truaillithe) ar féidir leo dul isteach sa bhiashlabhra. Luaigh foinse fhéideartha **amháin** agus tionchar féideartha **amháin** ar an gcorp de gach ceann de na héilleáin a ainmníodh.

Éilleán 1 @ 1 mharc (grádaithe 1:0) **x 2**
Foinse 1 @ 1 mharc (grádaithe 1:0) **x 2**
Tionchar ar an gcorp 1 @ 1 mharc (grádaithe 1:0) **x 2**

Éilleán	Foinse	Tionchar ar an gcorp
Ceimiceach		
lotnaidicídí	feithidicídí/lotnaidicídí a spraeáladh ar bharra/torthaí/glasraí; uisce a imíonn le sruth; srl.	fadhbanna riospráide; fadhbanna croí/ imshruthaithe; déantar damáiste don néarchóras; ailse; éalang ó bhroinn; srl.
antaibheathaigh	feoil a ithe ina bhfuil antaibheathaigh ainmhithe; bainne a ól ina bhfuil antaibheathaigh ainmhithe; srl.	frithsheasmhacht in aghaidh antaibheathach a fhorbairt; frithghníomhú ailléirgeach; srl.
tionscnóirí/ hormóin fáis	feoil a bhfuil siad ann a ithe; bainne a bhfuil siad ann a ól; srl.	frithghníomhú ailléirgeach; srl.
dé-ocsainí	dó hidreacarbóin; dé-ocsainí a aistrítear ina ithir/uisce; srl.	damáiste don chóras imdhíonachta; ailse: srl.
úiré-formaildéad	bratú ar ábhar pacáistithe atá páipéarbhunaithe; srl.	ailse; srl.
iarmhair mhiotail, m.sh. luaidhe, copar, caidmiam	aistrítear é chuig bia ó uisce/ithir/soithigh bia; péint; píobáin luaidhe; cadhnraí/breosla a dhó; srl	damáiste ae; damáiste duáin; damáiste don néarchóras; crampaí boilg; srl.
Bitheolaíoch		
miocrorgánaigh	feoil ghannchócaráilte; uibheacha gannchócaráilte; lámha gan a bheith nite; ithir; uisce; srl.	nimhiú ó bhia; srl.
Fisiceach		
earraí coimhthíocha	bia a bhfuil siad ann de bharr droch-stórála; ullmhúcháin; cócaireacht; srl.	guais tachta; nimhiú ó bhia; srl.

8. Déan idirdhealú idir **gach** ceann de na cineálacha seo a leanas de nimhiú bia:

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:1:0)

Nimhiú ionfhabhtaíoch ó bhia de bharr bianna a ithe a bhfuil líon mór baictéir phataigineacha iontu a tháirgeann iontocsainí; cruthaítear iontocsainí laistigh de na cealla baictéaracha de réir mar a fhásann siad; scaoiltear iad nuair a bhásaíonn baictéir; is furasta iontocsainí a scrios; scriosfaidh cócaireacht cheart agus atéamh ceart tocsainí agus baictéir araon; tréimhse ghoir de níos mó ná 12 uair an chloig; Salmonella, Listéire, E. coli, Campalabaictéar; srl.
Nimhiú tocsaineach ó bhia de bharr bianna a ithe a bhfuil baictéir phataigineacha iontu a tháirgeann eiseatocsainí; táirgtear eiseatocsainí lasmuigh den chill bhaictéarach de réir mar a

fhásann siad; táirgtear iad roimh agus tar éis bia a ithe; is deacair eiseatocsainí a scriosadh; is gá iad a fhiuchadh ar feadh 30 nóiméad; tréimhse ghoir de 2 uair an chloig; Stafalacocas órga, Clostridium botulinum; Clostridium perfringens/welchii; srl.

9. Mínigh **dhá** bhunphrionsabal maidir le subh a dhéanamh.

2 bhunphrionsabal @ 3 mharc (grádaithe 3:2:1:0)

scriosann **teas/teocht** ag 100°C miocrorgánaigh; díghníomhaíonn fiuchadh ag 100°C einsímí; srl.
tarraingíonn **siúcra** uisce ó chealla miocróbacha trí osmóis; prócaí steirilithe; srl.
peictin a bhfuil feidhm aici maidir le subh a théachtadh ina substaint atá cosúil le glóthach; tá peictin i dtorthaí aibí a théachtann an tsubh; srl.
cuidíonn **aigéad** le peictin a scaoileadh ó bhallaí cille torthaí; srl.
cuirtear cosc ar athiontráil miocrorgánach má dhéantar an próca **a shéalú**; srl.

10. Mínigh na híocaíochtaí leasa shóisialaigh seo a leanas agus tabhair sampla **amháin** de gach ceann acu.

2 íocaíocht @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)
2 shampla @ 1 mharc (grádaithe 1:0)

Íocaíochtaí árachais shóisialta íocaíochtaí le daoine aonair a bhfuil 39 ranníocaíocht ÁSPC ar a laghad íoctha acu; níl tástáil acmhainne i gceist; srl.
samplaí sochar cuardaitheora poist; sochar breoiteachta; sochar máithreachais; sochar atharthachta; pinsean easláine; pinsean baintrí/baintreach fir nó páirtnéara shibhialta (ranníocach) atá fós beo; sochar cúramóra; pinsean seanaoise ranníocach; srl.
Íocaíochtaí cúnaimh shóisialta íocaíochtaí le daoine aonair nach bhfuil ranníocaíochtaí ÁSPC neamhleora íoctha acu; tá tástáil acmhainne i gceist; srl.
samplaí liúntas cuardaitheora poist; íocaíocht teaghlaigh i bhfostaíocht; liúntas leasa forlíontach; liúntas míchumais; liúntas cúramóra; íocaíocht teaghlaigh aontuismitheora; pinsean seanaoise neamh-ranníocach; srl.

11. Sainaithin gníomhaireacht dheonach **amháin** um chosaint tomhaltóirí.

Ainm 1 @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Tabhair breac-chuntas ar an ról atá ag an ngníomhaireacht dheonach um chosaint tomhaltóirí a ainmníodh.

Ról 1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

Déanann **Comhlachas Tomhaltóirí na hÉireann (CTE)** taighde agus suirbhéanna ar earraí agus seirbhísí a fhoilsítear san iris ar líne Consumer Choice; cuireann sé faisnéis oibiachtúil ar fáil ar earraí agus ar sheirbhísí tomhaltóirí; déanann sé stocaireacht ar an rialtas maidir le saincheisteanna do thomhaltóirí; cuireann sé comhairle ar fáil trína 'Sheirbhís Phearsanta do Thomhaltóirí'; déanann sé ionadaíocht ar thomhaltóirí ar réimse comhlachtaí; srl.
Cuireann **Údarás Caighdeáin Fógraíochta na hÉireann (UCFE)** caighdeáin arda chun cinn ó thaobh fógraíochta agus cumarsáid mhargaíochta de; cinntíonn sé go bhfuil fógraí tráchtála dleathach,

fírinneach, ionraic, macánta; fiosraíonn sé gearáin ón bpobal maidir le fógraí; is féidir leis treoir a thabhairt do chuideachtaí fógra a choigeartú nó a bhaint; srl.

12. Tabhair breac-chuntas ar fheidhm **gach** ceann de na páirteanna seo de chuisneoir:

2 fheidhm @ 3 mharc (grádaithe 3:2:1:0)

déanann **an comhdhlúthadán** an cuisneán gásach (amóinia leachtach, freon 12, iseabútán) a fhuarú/a athrú ina leacht; seolann sé cuisneán leachtach chuig an ngalaitheoir; srl.
úsáideann **an galaitheoir** teas ó chaibinéad an chuisneora chun an cuisneán leachtach a thiontú ina ghás; caibinéad an chuisneora á fhuarú; srl.

13. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** ghné de Bheartas reatha Tithíochta Náisiúnta na hÉireann (Tithíocht do Chách).

2 ghné @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

pobail inbhuanaithe a bhfuil taitneamhachtaí agus bonneagar mar thaca acu; foirgnimh liostaithe a choinneáil; cosaint an chomhshaoil nádúrtha; soláthar tithíochta sóisialta agus inacmhainne; scáthchóiríocht; tithe atá tíosach ar fhuinneamh a chur chun cinn; rátálacha BER ar thithe ar díol/ar cíos; tacú le húinéireacht tí agus inacmhainneacht a mhéadú trí réimse scéimeanna; soláthar tithíochta nua a mhéadú; forlíonadh cíosa; cóiríocht ar cíos a chlárú; scéim cothromais baile; scéim cabhair le ceannach; Croí Cónaithe; inrochtaineacht ar thithíocht a fheabhsú; srl.

14. Déan cur síos ar **dhá** shlí éagsúla inar féidir le tomhaltóirí a bheith níos airdeallaí ar an gcomhshaol nuair a bhíonn earraí leictreacha á roghnú acu.

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

earraí leictreacha le rátáil éifeachtúlachta fuinnimh A; éicea-timthriallta ar mheaisíní níocháin/miasniteoirí; timthriallta leath-ualaigh; rogha chun teocht a laghdú; táille WEEE a íoc nuair a bhíonn fearais nua á gceannach; diúscairt shábháilte seanfhearais a chinntiú; fearais ar bheagán pacáistithe/gan róphacáistiú a bheith i gceist leo; srl.

Roinn B

Freagair **Ceist 1** agus **dhá** cheist ar bith eile as an roinn seo.
Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

Ceist 1

I suirbhé Eurobarometer in 2022 agus 2019, ceistíodh tomhaltóirí faoi thosca a théann i gcion ar a gcinntí agus bia á cheannach acu.

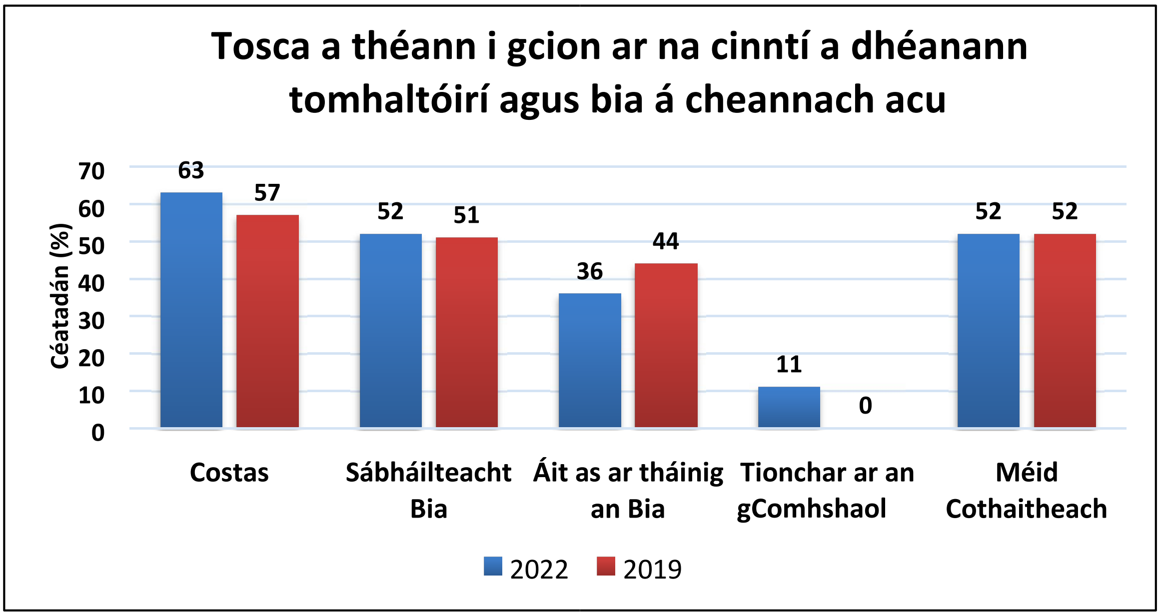

(*arna chur in oiriúint ó www.efsa.europa.eu*)

(a) Úsáid an t-eolas atá ar fáil sa chairt agus déan trácht ar **cheithre** thoisc a théann i gcion ar na cinntí a dhéanann tomhaltóirí nuair a bhíonn bia á cheannach acu, agus tabhair tuilleadh eolais faoi na tosca sin. (20 marc)

4 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:4:3:2:1:0)

Tháinig méadú ar **chostas** ó 2019 i leith; méadú ar chostas maireachtála; boilsciú; méadú ar chostais iompair bia; taraifí méadaithe ar tháirgí bia iompórtáilte; coinbhleachtaí reatha ar fud an domhain; méadú ar chostas na n-amhábhar/ar an ábhar; méadú ar chostais fuinnimh; ganntanas bia; cáin siúcra; srl.
Sábháilteacht bia méadú beag ó 2019 i leith; baictéir ó nimhiú ó bhia; breiseáin; iarmhar lotnaidicídí; iarmhar antaibheathach; hormón; stéaróideach; bianna géinmhodhnaithe; bianna a bhfuil galair ainmhithe i gceist leo; micreaphlaistigh; baictéir atá frithsheasmhach in aghaidh antaibheathach i mbianna; srl.
Bunús bia Laghdú ó 2019 i leith; inrianaitheacht bia; rialacha a rialaíonn táirgeadh bia i dtíortha éagsúla; mílte bia; suíomh geografach; cúlra cultúrtha; straitéisí margaíochta a úsáideann eagraíochtaí bia; gníomhaireachtaí sábháilteachta bia; srl.
Tionchar ar an gcomhshaol méadú ollmhór ó 2019 i leith; mílte bia; an méid uisce a úsáidtear; an méid agus an cineál fuinnimh a úsáidtear le linn an phróis táirgthe; an méid CO_2 a tháirgtear; an méid gás meatáin a tháirgtear; truailliú uisce; aeir; ithreach; ídiú cothaitheach ón ithir; bianna orgánacha; lotnaidicídí a úsáidtear; cur amú bia; iompar; bianna séasúracha; an cineál pacáistithe a úsáidtear; srl.

Ábhar cothaitheach níl aon athrú ó 2019 i leith; CML a bhaint amach le haghaidh cothaithigh éagsúla; aois an duine; stádas sláinte an duine; caitheamh aimsire agus gníomhaíochtaí; comhairle chothaithe; fógraíocht; na meáin shóisialta; tionchairí; srl.

(b) Tabhair mionchuntas ar charbaihiodráití agus tagair dóibh seo a leanas: (22 marc)

- bunstruchtúr monaisiúicríde

1 phointe @ 8 mharc (grádaithe 8:7:6:5:4:3:2:1:0)

foirmle cheimiceach ghlúcóis $C_6H_{12}O_6$; struchtúr fáinneach; aonad amháin siúcra; sampla; srl.

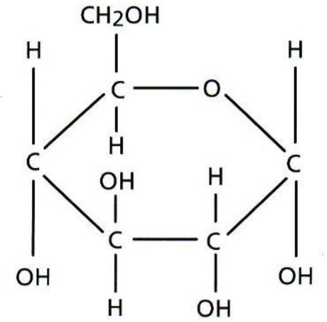

- foirmiú déshiúicrídí **4 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

foirmle cheimiceach $C_{12}H_{22}O_{11}$; nascann 2 monaisiúicríd (siúcraí) le chéile; nuair a chailltear/a chuirtear deireadh le móilín uisce amháin, imoibriú comhdhlúthúcháin; sampla; srl.

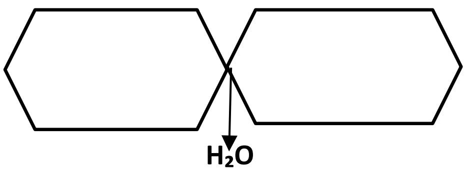

- feidhmeanna bitheolaíochta. **3 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

teas; fuinneamh; spárálann sé próitéin le haghaidh phríomhfheidhm an fháis; farasbarr siúcra/stáirse a thiontaítear ina fhíochán saille; ceadaíonn snáithín gluaiseachtaí rialta na bputóg; laghdaíonn sé iatacht; laghdaíonn sé haemaróidí; laghdaíonn sé galair dhíbhéartaclacha; laghdaíonn sé colaistéaról LPÍD; scaoileadh mall glúcóis isteach sa sruth fola; rialaíonn sé leibhéil siúcra fola; cuireann sé tathag isteach in aiste bia; súnn sé uisce agus atann sé, cuireann sé moill ar an ocras; srl.

(c) Déan cur síos ar **thrí** airí de chuid siúcra agus tabhair sampla **amháin** sa chócaireacht de gach airí acu. (18 marc)

3 airí @ 6 mharc (grádaithe 6:5:4:3:2:1:0)
[Ainm 2 mharc (grádaithe 2:0)**, Míniú 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)**,**
Cur i bhfeidhm cócaireachta 2 mharc (grádaithe 2:1:0)**)] x3**

intuaslagthacht is comhdhúile criostalacha bána iad siúcraí, tá siad intuaslagtha in uisce; déantar intuaslagthacht a mhéadú ach an t-uisce a théamh; cruthaítear síoróip nuair a théitear siúcra agus uisce; srl.

cur i bhfeidhm cócaireachta reoán; síoróip; torthaí stánaithe/buidéil; deochanna; srl.
milseacht tá leibhéil éagsúla milseachta ag baint le siúcra bunaithe ar scála pointe ina mbaintear úsáid as modh an bhlaiste; tá milseacht choibhneasta 100 ag baint le siúcrós; tá milseacht choibhneasta 75 ag baint le glúcós; tá milseacht choibhneasta 170 ag baint le fruchtós; tá milseacht choibhneasta 15 ag baint le lachtós; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta cácaí; milseáin; brioscarán; deochanna; srl.
cuidíonn sé le haerú dínádúraíonn siúcra próitéin uibhe, rud a ligeann d'aerú titim amach; bíonn aerú i gceist le hubh nuair a bhuailtear í agus siúcra ann; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta císte spúinse; meireangaí; srl.
Imoibriú Maillard imoibriú neamh-einsímeach idir siúcra (carbaihiodráití) agus aimínaigéid (próitéiní) i dteas tirim, rud a fhágann go dtiocfaidh dath donn chun cinn; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta prátaí rósta; feoil rósta; brioscarán; borróga; cácaí; srl.
caramalú nuair a théitear siúcra, leánn sé agus táirgeann sé caramal; tá 10 n-athrú a thagann de réir a chéile ar shiúcra idir leá agus caramalú; tarlaíonn na céimeanna seo idir 104°C agus 177°C; faoi dheireadh beidh an teas ina chúis le carbónú (dó) an tsiúcra; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta crème caramail; crème brûlée; caramal; srl.
tarlaíonn **criostalú** nuair a chuirtear an iomarca siúcra le meascán/leacht; súnn an meascán/leacht an oiread siúcra agus is féidir; foirmíonn cáithníní criostail nuair a fhuaraíonn an meascán; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta milseáin chrua; milseogra; srl.
hidrealú agus inbhéartú imoibríonn siúcraí déshiúicríde le huisce agus le heinsímí a bhriseann síos ina monaisiúicrídí; tarlaíonn inbhéartú ach siúcra a théamh le haigéad nó einsím a chur leis; briseann siúcrós síos ina ghlúcós agus ina fhruchtós, ar a dtugtar siúcra inbhéarta; srl.
cur i bhfeidhm cócaireachta milseáin; subh; srl.

(d) Ceap sraith straitéisí le leanúint nuair atá bia/deoch á c(h)eannach agus á (h)ullmhú chun an méid siúcra a ghlacann duine a laghdú. (20 marc)

4 straitéis @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

(1 phointe a bhaineann le ceannach, 1 phointe a bhaineann le hullmhú & 2 phointe eile)

ceannach seiceáil lipéid bhia don chion siúcra; scrúdaigh liosta na gcomhábhar le haghaidh ainmneacha na siúcraí éagsúla; roghnaigh roghanna siúcra laghdaithe/neamhshiúcra; roghnaigh seacláid dhorcha in ionad seacláid bhainne nó bhán; roghnaigh subh siúcra laghdaithe; srl.
seachain na bianna seo a leanas
anlanna anlann trátaí; anlann sillí mhilis, anlainn pasta réamhdhéanta; srl.
dipíní dipíní meala; srl.
milseogra milseogra oighrithe, uachtair reoite, sneaiceanna 'atá íseal ó thaobh saille de', gránaigh atá brataithe le siúcra, barraí gránóla, barraí próitéine, milseáin; srl.
glónraí feolta glónraithe; srl.
brataithe le seacláid torthaí, cnónna, rís atá brataithe le seacláid; srl.
deochanna deochanna súilíneacha/deochanna fuinnimh; srl.
bianna eile torthaí stánaithe i síoróip, roghnaigh torthaí stánaithe i súnna nádúrtha/fíoruisce; srl.
ullmhú úsáid spíosraí chun blas agus milseacht a thabhairt; roghnaigh torthaí aibí; roghnaigh uisce, uisce súilíneach, taenna luibhe; cuir torthaí úra, torthaí bácáilte san áireamh; úsáid iógart nádúrtha; úsáid siúcra/síoróipí blaistithe a laghdú; uisce a bhlaiseadh ach úsáid a bhaint as torthaí agus glasraí úra seachas coirdiail a úsáid; úsáid úisc in ionad siúcra nuair a bhíonn tú ag bácáil; úsáid milsitheoirí saorga; cumaisc torthaí milse le torthaí milse níos lú in ionad siúcra a chur isteach; úsáid anlann úll neamh-mhilsithe, bananaí brúite, dátaí, prúnaí cumaiscthe, prátaí milse bruite in ionad siúcra in oidis; seachain siúcra a chur le sneaiceanna; seachain subh a chur le harán/tósta; srl.

Ceist 2

'Bíonn féatas ag brath ar a mháthair le haghaidh cothaithe; mar sin, is gá do mhná atá ag iompar clainne ithe go sláintiúil agus go sábháilte.' (*www.bordbia.ie*)

(a) Pléigh na treoirlínte cothaithe is cóir a leanúint nuair a bhíonn béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú do bhean atá ag iompar clainne. (20 marc)

5 threoirlíne aiste bia @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

úsáid na pirimide bia chun cothromaíocht a bhaint amach ó thaobh cothaitheach de; cuir próitéin ALB san áireamh; bianna stáirsiúla atá íseal ó thaobh GI de; snáithín san áireamh go háirithe sa 3ú ráithe; aigéid shailleacha óimige 3; Vitimín C; iarann; Vitimín D; cailciam; Vitimín A; Vitimín K; Aigéad Fólach/Fóláit; iaidín; cothromaíocht fuinnimh maidir le leibhéil ghníomhaíochta agus céimeanna an toirchis; machnamh a dhéanamh ar malairt blasanna agus dúil mhallaithe; seachain farasbarr caiféine a iontógáil; seachain sliogéisc; seachain feoil neamhchócaráilte; seachain pâté; seachain cáiseanna boga aibithe agus táirgí déiríochta neamhphaistéaraithe; seachain sailéid réamhullmhaithe; salainn a iontógáil atá faoi bhun an CML; laghdaigh úsáid siúcra; laghdaigh bianna spíosracha; is féidir le bianna fuara an boladh a laghdú; bainne fuar agus iógart le haghaidh dó croí; cuir sinséar i mbéilí agus i ndeochanna; cuir torthaí agus glasraí úra san áireamh; nigh torthaí agus glasraí go mion; uibheacha a chócaráil go hiomlán; machnamh a dhéanamh ar ailléirgí; machnamh a dhéanamh ar aistí bia speisialta; iontógáil cheart leachta; alcól a sheachaint; srl.

(b) Tabhair cuntas ar Aigéad Fólach/Fóláit faoi **gach** ceann de na ceannteidil seo a leanas: (18 marc)

- foinsí **3 fhoinse @ 2 mharc** (grádaithe 2:0)

ginidín cruithneachta; bran cruithneachta; gránaigh lánghráin; brocailí; bachlóga bruiséile; spionáiste; cabáiste agus cál; asparagas; abhacád; piseanna; pónairí; lintilí; biatas; torthaí citris; papá; bananaí; uibheacha; scairteach; gallchnónna; ros lín; rís bhán; gránaigh/aráin bhricfeasta threisithe; forlíontaí aiste bia; srl.

- feidhmeanna bitheolaíochta **3 fheidhm @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

foirmiú ceall fola dearg; tá sé riachtanach do shintéisiú agus deisiú ADN agus RNA; meitibileacht phróitéine; forbairt na hinchinne, corda an dromlaigh agus cnámharlach san fhéatas; laghdaíonn sé an baol lochtanna ó thaobh feadáin néaracha de; d'fhéadfadh sé taomanna croí, stríocanna; ailse srl. a chosc; baint aige le cosc a chur ar ainéime; tá ról aige i ndúlagar a chóireáil; cuidíonn sé leis an gcóras imdhíonachta; srl.

- airíonna **3 airí @ 2 mharc** (grádaithe 2:0)

intuaslagtha in uisce/dothuaslagtha in alcól; gan bholadh; gan bhlas; solad criostalach oráiste/buí; seasmhach ó thaobh teasa de ach tá roinnt caillteanais ann le linn cócaireachta; níl aon tionchar ag aigéid air; scriosann solas ultraivialait é; scriosann ocsaigin é; srl.

(c) Déan measúnú ar lipéad bia mar fhoinse eolais do thomhaltóirí nuair a bhíonn bia á cheannach do dhaoine a bhfuil riachtanais chothaithe ar leith acu. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

ainm an bhia; liosta comhábhar; comhábhair in ord meáchain atá ag dul i laghad; dearbhú ailléirginí; na hailléirginí a bheith clóite i gcló trom; an luach ó thaobh cothaitheach de; sciartha; treoracha cócaireachta; an méid siúcra; an méid salainne; an méid saill sháithithe; an méid snáithín; siombailí; bia treisithe; bianna feidhmiúla; srl.

Ceist 3

'Tá táirgeoirí ceardaí tar éis cultúr bia na hÉireann a athrú, rud atá i ndiaidh ár n-oidhreacht chócaireachta a shaibhriú.' (*Irish Examiner, Ean. 2023*)

(a) Pléigh na hathruithe atá tagtha chun cinn sna patrúin bhia agus itheacháin in Éirinn le blianta beaga anuas. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

méadú ar bhianna saoráideacha a ithe; méadú ar bhreiseáin; méadú ar shalann; méadú ar shaill sháithithe; méadú ar shiúcra; iontógáil íseal snáithín; amanna neamhrialta béilí; bianna eile in ionad bianna traidisiúnta; méadú ar aistí bia speisialta; réimse leathan bianna ar fáil; modhanna cócaireachta éagsúla; scileanna cócaireachta; tionchar ó chultúir eile; níos mó eolas cothúcháin; bianna amha a bheith ar fáil; díriú ar shláinte phutóige; díriú ar bhia don dea-shláinte mheabhrach; srl.

(b) Tabhair breac-chuntas ar na céimeanna atá i gceist i ndéantús iógairt. I do fhreagra, tagair do tháirgeadh, pacáistiú agus lipéadú. (20 marc)

10 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0),

déantar bainne a homaiginiú; déantar bainne a phaistéaradh ag 80°C - 90°C; déantar é a fhuarú go 37°C; **saothrú** tús gabhála na mbaictéar aigéid lachtaigh/lacobacillus bulgarius; déantar an meascán a ghor ar feadh 6-8 uair an chloig; déantar é a fhuarú go 5°C; cuirtear milseoirí/cnónna/torthaí srl. leis; cuirtear breiseáin/dathúcháin/blasóirí/cobhsaitheoirí srl. leis; déantar é a mheá; a phacáistiú; a lipéadú; srl.

(c) Déan cur síos ar an gcosaint a thugtar don tomhaltóir leis na Rialacháin um Shláinteachas Bia, 1950-1989. (10 marc)

2 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

cuireann sé cosc ar bhia atá galraithe, éillithe nó nach bhfuil oiriúnach mar bhia don duine a dhíol; ní mór cloí le réamhchúraimí ag gach céim den táirgeadh chun éilliú bia a chosc; ní mór áitribh bhia a chlárú agus dálaí sláinteachais a chothabháil maidir le trealamh, cur amú bia, soláthar uisce; ní mór do gach láimhseálaí bia cloí le caighdeáin arda sláinteachais agus córas Anailíse Guaise agus Pointí Rialúcháin Criticiúla (AGPRC) a chomhlíonadh; ní mór do stainníní bia soghluaiste ina ndéantar bia a ullmhú agus/nó a chócaráil/a théamh iarratas a dhéanamh ar cheadúnas bliantúil; mura gcloítear leis na rialacháin, féadtar orduithe dúnta a eisiúint agus bia mí-oiriúnach a ghabháil agus a scriosadh; srl.

Ceist 4

'Is iad baill foirne chuidiúla eolacha an phríomhchúis a mbíonn tóir ag tomhaltóirí na hÉireann ar an tsiopadóireacht ar an láthair.' (*www.pwc.ie*)

(a) Déan anailís ar na hathruithe sna patrúin siopadóireachta atá ag tomhaltóirí le deich mbliana anuas. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

roghanna íocaíochta; cártaí dílseachta siopa/aipeanna; forbairtí teicneolaíochta agus nuálaíochtaí; cuntair íocaíochta féinseirbhíse; scan-mar-a-úsáidtear; minicíocht na siopadóireachta; ionaid/ionaid asdíola móra siopadóireachta; siopadóireacht dhéanach san oíche; siopadóireacht 24 uair an chloig; siopadóireacht teilifíse, ar líne agus ar na meáin shóisialta; siopaí carthanachta/seanré; ardáin siopadóireachta/áiteanna margaidh chun earraí a dhíol/a mhalartú; buiséad; am ar fáil; luachanna; teaghlach; aistí bia speisialta; inbhuanaitheacht; cultúr; feasacht cothúcháin; srl.

(b) Ainmnigh **dhá** mhodh íocaíochta dhifriúla a úsáideann tomhaltóirí chun íoc as earraí a cheannaíonn siad ar an láthair agus déan measúnú ar na modhanna sin. (18 marc)

[Ainm 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**, 2 phointe @ 3 mharc** (grádaithe 3:2:0)**] x2**

ainm airgead tirim; seic; cárta dochair; cárta creidmheasa; Revolut; tapáil fóin; dearbháin; dochar díreach; fruilcheannach; srl.
measúnaigh infhaighteacht; éascaíocht úsáide; an costas do thomhaltóirí; sábháilteacht; srl.

(c) Déan cur síos ar an gcosaint a thugtar don tomhaltóir faoin Acht um Chosaint Tomhaltóirí, 2007. (12 mharc)

3 pointí @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

ráitis bhréagacha nó mhíthreoracha faoi earraí; ráitis bhréagacha nó mhíthreoracha faoi sheirbhísí; ráitis bhréagacha nó mhíthreoracha faoi phraghas; an praghas roimhe seo; praghas miondíola molta; srl.

Ceist 5

'Tá an teaghlach ina bhuninstitiúid de chuid na sochaí atá dinimiciúil luaineach síorathraitheach, agus a bhfuil teacht aniar inti.' (Kristy Hawthorn)

(a) Pléigh ról an teaghlaigh maidir le freastal ar riachtanais fhisiciúla agus shíceolaíocha leanaí óga ionas go mbeidh siad ina ndaoine fásta stuama sa tsochaí. (20 marc)

4 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:1:0)

(1 phointe a bhaineann le tosca fisiciúla, 1 phointe a bhaineann le tosca síceolaíocha & 2 phointe eile)

tosca fisiciúla

bia tuismitheoirí chun aiste bia chothrom shláintiúil a sholáthar do leanaí; aird a thabhairt ar riachtanais an linbh i dtaobh cothaitheach; freagracht a ghlacadh as srian a chur ar iontógáil bia mhíshláintiúla an linbh; srl.

éadaí soláthraíonn tuismitheoirí éadaí dóthanacha ó thaobh mhodhúlacht agus chosaint an linbh a chinntiú; srl.

foscadh tá foscadh de dhíth ar pháistí, teach te chun cónaí, chun scíth a ligean agus chun spraoi ann; srl.

tosca síceolaíocha

grá ligfidh an cion atá ar an leanbh i gcaidreamh don leanbh é seo a aistriú i gcás a c(h)aidreamh féin; srl.

sábháilteacht agus iontaoibh soláthróidh láithreacht cúramóra iontaofa, seasmhaigh i ról cothaitheach sábháilteacht agus iontaoibh do leanaí; srl.

moladh agus spreagadh cabhrú le saol baile seasmhach sona a sholáthar do leanaí; féin-mheas an linbh a chothú; srl.

cosaint ó mí-úsáid fhisiciúil, mhothúchánach agus ghnéis; srl.

(b) Déan anailís ar thionchar athruithe sóisialta, eacnamaíocha agus teicneolaíocha ar struchtúir theaghlaigh sa lá atá inniu ann. (18 marc)

3 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

(1 phointe a bhaineann le hathruithe sóisialta, eacnamaíocha agus teicneolaíochta)

sóisialta meath ar struchtúr an teaghlaigh shínte; méadú ar chomhchónaí; uirbiú; comhionannas inscne; teaghlaigh dhá ghairm bheatha; níos lú leanaí; mná a bhfuil leanaí acu níos déanaí sa saol; cliseadh pósta; scaradh agus colscaradh; pósadh comhghnéis; uchtú; máthairionadaíocht; roghanna pleanála teaghlaigh; sochaí ilchultúrtha; luach an oideachais; róil chomhroinnte sa bhaile; aithreacha a fhanann sa bhaile; méadú ar am fóillíochta; iompar frithshóisialta; srl.

eacnamaíoch costas méadaithe maireachtála/boilsciú; sochair stáit; an bheirt pháirtithe/tuismitheoirí ag obair; caighdeán maireachtála níos airde; obair hibrideach; infhaighteacht agus costas cúraim leanaí; costas oideachais agus cóiríochta; éileamh ar thithíocht; bogadh ó cheantair uirbeacha mar gheall ar chostas tithíochta; tuismitheoir amháin ag obair thar lear; srl.

teicneolaíochta fearais uathoibrithe; teicneolaíocht chliste; na meáin shóisialta; teicneolaíocht chumarsáide; áiseanna siamsaíochta oideachais; teicneolaíocht slándála; daoine ag obair ón mbaile; srl.

(c) Déan cur síos ar **dhá** thacaíocht atá ar fáil do bhaill teaghlaigh bhreacaosta agus luaigh an chaoi a gcuidíonn na tacaíochtaí seo leo a neamhspleáchas a coinneáil. (12 mharc)

2 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

teaghlach; comharsana; scéimeanna scáth-thithíochta; seirbhísí deonacha, m.sh. Béilí ar Rothaí, Aoisghníomhaíocht; íocaíochtaí leasa shóisialaigh; seirbhísí cúraim phobail, m.sh. altraí sláinte poiblí, Seirbhísí Tacaíochta Baile; cártaí leighis; saorthaisteal; srl.

Roinn C

Freagair ceist **amháin** ar ábhar roghnach **nó** Ceist 4 (croí-ábhar) ar a n-áirítear **cuid (a)** agus **cuid (b) nó cuid (c)**.
Má chuir tú isteach obair chúrsa i d*Teicstílí, Faisean agus Dearadh* le haghaidh an scrúdaithe, ní cheadaítear duit ach Ceist 2 as an roinn seo a fhreagairt.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **1(a)** agus **1(b) nó 1(c)** a fhreagairt.

1.(a) 'Bíonn cuma ghalánta ar theach atá pleanáilte agus deartha go maith, agus cuireann sé sin feabhas ar chaighdeán saoil duine.' (*www.homesandgardens.com*)

(i) Pléigh na tosca a mbíonn tionchar acu ar dhearadh intí an tí.
Tagair dóibh seo a leanas:

- costas
- méid agus cúinsí an teaghlaigh
- eirgeanamaíocht. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)**, 1 phointe ar gach toisc & 2 phointe eile**

costas srianta buiséid; cáilíocht mhaith, earraí tarraingteacha nach bhfuil róchostasach; srl.
méid agus cúinsí an teaghlaigh líon agus aois bhaill an teaghlaigh; áiteanna le haghaidh spraoi; áiteanna le haghaidh staidéir; rudaí a thaitníonn agus nach dtaitníonn le duine; ioncam teaghlaigh; líon bhaill an teaghlaigh atá ag obair; baill teaghlaigh a bhfuil riachtanais bhreise acu; dromchlaí atá éasca le glanadh; riachtanais reatha agus sa todhchaí a bhaineann le baill teaghlaigh; srl.
eirgeanamaíocht ba chóir go mbeadh éascaíocht gluaiseachta san áireamh i ndearadh an tseomra; freastal ar shreabhadh tráchta nádúrtha; spásanna agus dromchlaí atá éasca le glanadh; rochtain saor in aisce ar gach áit, m.sh. soicéid, fuinneoga; ba cheart go n-éascódh dearadh an tseomra an éifeachtacht is fearr, m.sh. seicheamh oibre, triantán oibre; d'oirfeadh an dromchla oibre airde an úsáideora; srl.

(ii) Sainaithin **trí** phrionsabal deartha agus déan cur síos ar conas a d'fhéadfaí gach prionsabal deartha acu a chur i bhfeidhm i spás deartha intí. (18 marc)

3 phrionsabal @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)
[Ainm 2mharc (grádaithe 2:0)**, míniú 4 mharc** (grádaithe 4:2:0)**] x3**

coibhneas ní mór do rudaí a bheith ar mhéid/airde atá i gcoibhneas le gach earra eile sa seomra; ba chóir é a chur i bhfeidhm ar dhath, ar phatrún agus ar uigeachtaí; srl.
béim baintear é seo amach ach pointe fócais a chruthú i seomra; tarraingítear na súile ar ghné ar leith, m.sh. teallach sa seomra suí; gné balla; srl.
cothromaíocht cuirtear é seo i bhfeidhm ach úsáid a bhaint as an méid céanna datha, patrún agus uigeachta a théann go maith le chéile; níor cheart go mbeadh forlámhas ag aon ghné nó eilimint seomra amháin; srl.
rithim is féidir é a bhaint amach trí rudaí éagsúla a nascadh i seomra; is féidir é a dhéanamh trí dhath difriúil a athúsáid in áiteanna éagsúla nó trí úsáid a bhaint as earraí a bhfuil an stíl, cruth nó patrún, cosúil, ar fud an tseomra; srl.

(iii) Déan measúnú ar conas is féidir le dearadh agus tógáil tí cuidiú chun an méid fuinnimh a úsáideann an líon tí a laghdú. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

foinsí fuinnimh in-athnuaite; fuinneoga móra a bhfuil a n-aghaidh ó dheas; gloiniú dúbailte nó triarach; fuinneoga a bhfuil astaíochas íseal ag baint leo; insliú cuasbhalla; insliú áiléir; séalú aeir; córas teasa criosaithe; RFF íseal; tithíocht fráma adhmaid; soilsiú braiteoirí; aeráil mheicniúil le córas aisghabhála teasa (MVHR); srl.

agus

1.(b) 'Is fuinneamh cumhachtach ilfheidhmeach é leictreachas a ndéantar talamh slán de go minic, ach tá sé ríthábhachtach é a úsáid go sábháilte.' (*www.esbnetworks.com*)

(i) Déan cur síos ar an gcaoi a gcuireann gach ceann díobh seo le húsáid shábháilte gléasanna leictreacha sa teach.

- mionscoradán ciorcaid
- sreang thalmhaithe. (12 mharc)

2 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

mionscoradán ciorcaid truipeálfaidh sé nuair a aimsítear locht ar chiorcad; fliceálann sé síos go dtí an suíomh múchta; briseann an ciorcad; cuireann sé stop le sreabhadh an leictreachais; a luaithe a aimsítear an locht agus a chuirtear ina cheart é is féidir an mionscoradán ciorcaid a athrú ar ais go dtí an suíomh ar siúl; srl.
sreang thalmhaithe (glas/buí) tá sí le fáil i bplocóidí agus i bhfearais leictreacha; má tharlaíonn locht leictreach, d'fhéadfadh an tsreang bheo a ndéantar damáiste di teagmháil a dhéanamh le cásáil miotail an fhearais agus go mbeadh an fearas beo; má leagtar lámh ar fhearas beo, is féidir le duine a leictreamharú; iompraíonn sreang thalmhaithe sruth leictreach ó shreang bheo a ndéantar damáiste dí síos go pláta miotail sa talamh amach ón bhfearas; coscann sé leictreamharú; srl. **Glactar le** léaráidí lipéadaithe

(ii) Sainaithin **trí** úsáid neamhéifeachtúla d'fhuinneamh sa teach agus measúnaigh straitéis a mholfá chun éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú i ngach cás atá aitheanta. (18 marc)

3 neamhéifeachtúlacht @ 2 mharc (grádaithe 2:0)**, 3 straitéis @ 4 mharc** (grádaithe 4:2:0)

caillteanas teasa ballaí a insliú; fuinneoga gloinithe dhúbailte nó thriaraigh; fuinneoga a bhfuil astaíochas íseal ag baint leo ísle; úsáid fo-chairpéid urláir; srl.
córas téimh suiteáil coire comhdhlúthúcháin; seirbhís rialta a dhéanamh ar an gcoire; téamh criosaithe ionas go mbeadh teas ar fáil i seomraí nuair is gá; teirmeastait a shuiteáil ar radaitheoirí; lasc ama a shuiteáil ar an gcóras téimh; srl.
tinte oscailte sorn a shuiteáil; cúlchoire a chur isteach; iompaigh ar ghual/adhmad gan toit; srl.
téamh uisce lasc ama a shuiteáil ar thumthéitheoirí; painéil ghréine a shuiteáil chun uisce a théamh; insligh sorcóir uisce the; an cithfholcadh a úsáid in ionad an fholcadáin; srl.
fearais roghnaigh fearais rátáil A; a chur ar siúl ach amháin le hualach iomlán; rudaí a ní le huisce fuar; fearais le teirmeastait; fearais atá tíosach ar fhuinneamh; seachain fearais a fhágáil ar fuireachas; srl.
úsáid uisce sconnaí sceite a dheisiú; leithris dhéshruthlaithe a úsáid; ná nigh rudaí faoi sconna reatha; srl. **soilsiú** roghnaigh soilse LED; amadóirí; srl.

nó

1.(c) 'Má tá do theach inslithe go maith, beidh aerú maith ag teastáil uait freisin.' (*www.seai.com*)

(i) Mínigh bunphrionsabal an inslithe a úsáidtear sa teach.
Sainaithin **trí** mhodh dhifriúla leis an teach a insliú agus déan cur síos orthu. (18 marc)

bunphrionsabal 3 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0)

aer, polaistiréin, snáithínghloine; srl. a úsáidtear chun méid an chaillteanais teasa a chosc/a laghdú; coinníonn drochsheoltóirí teas istigh; cosc a chur ar theas a bheith ag dul tríd; srl.

modhanna inslithe baile 3 mhodh @ 4 mharc (grádaithe 4:3:2:1:0)

áiléir/díon insliú blaincéid snáithín; insliú líonta scaoilte; cúrinsliú; insliú ceallalóis séidte; déantar insliú ar umar uisce agus píopaí; srl.
ballaí cuasbhallaí aer; leatháin pholaistiréin; cúr polaistiréine; coirníní nasctha; srl. ballaí daingne brat-insliú (snáithínghloine/olann charraige) leatháin inslithe; insliú seachtrach (polaistiréin le mogalra atreisithe); srl.
urlár bearnaí iomlána thart ar chláir urláir; cairpéid feistithe le fo-chairpéad tiubh; insliú bád snáithínghloine ar an gcéad urlár; srl.
eisiatóirí seoidire eisiatóirí scuaibe, eisiatóirí fabraice; srl.
fuinneoga/doirse fuinneoga agus doirse dea-fheistithe; gloiniú dúbailte/triarach; teach a dhéanamh díonmhar ar shéideáin; cuirtíní atá línithe go trom; srl.
Glactar le léaráid lipéadaithe

(ii) Pléigh an tábhacht a bhaineann le haerú fónta a bheith sa teach. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

soláthraíonn sé aer úr atá saibhir ó thaobh ocsaigine de; baineann sé an seanaer; ceadaíonn sé dócháin; cuireann sé cosc ar chomhdhlúthú; rialaíonn sé teocht an tseomra; rialaíonn sé na leibhéil taise; is féidir fadhbanna sláinte a bheith mar thoradh ar dhroch-aeráil; is féidir damáiste struchtúrach don teach a bheith mar thoradh ar dhroch-aeráil; srl.

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh – 40 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **2(a)** agus **2(b) nó 2(c)** a fhreagairt.

2.(a) Is tábhachtach a bheith faiseanta ach compordach i gcás an-chuid ócáidí agus cóisirí teaghlaigh.

(*www.bohoo.com*)

(*www.pinterest.com*)

(i) Déan dearadh na bhfeisteas a thaispeántar thuas a mheas le haghaidh ócáid teaghlaigh sa samhradh. Tagair dóibh seo a leanas:

- compord **1 phointe @ 5 mharc** (grádaithe 5:3:0)
- tarraingt aeistéitiúil **1 phointe @ 5 mharc** (grádaithe 5:3:0)
- nósanna faisin reatha. **1 phointe @ 5 mharc** (grádaithe 5:3:0) (15 mharc)

compord gúna scaoilte; gúna scuabach; strapaí cordaí boga; fabraic éadrom fhionnuar; seaicéad neamhfhoirmeálta; t-léine muiníl chruinn; ábhar ionsúiteach; brístí scaoilte; bróga ísle; éasca le caitheamh; is féidir le seaicéad cnaipe/gan chnaipe an leibhéal compord a choigeartú; srl.
tarraingteacht aeistéitiúil stíl réchúiseach; cruthaíonn úsáid na mionghnéithe ar mhuineál an ghúna béim; feisteas scaoilte; líne fáithime neamhshiméadrach ar ghúna; is féidir a phéireáil go héasca le seaicéad/cairdeagan/pluid; cuireann pócaí agus muinchillí atá tarraingthe anuas ar sheaicéad béim ar na héadaí; rithim mar gheall ar dhearadh arís agus arís eile sa ghúna, dath mar an gcéanna ar an T-léine agus ar na bróga reatha; srl.
treochtaí faisin reatha treochtaí éadaí faiseanta; ní théann seaicéad deinime agus t-léine bhán as dáta; bíonn an-tóir ar bhróga reatha ó thaobh stíl neamhfhoirmeálta agus néata de; an-tóir ar ghúnaí éadroma samhraidh le línte fáithime neamhshiméadracha; léiriú uigeachta le seacainí agus coirníní; srl.

(ii) Pléigh an chaoi a mbíonn tionchar ag tosca sóisialta agus eacnamaíocha ar dhearadh agus ar dhéanamh éadaí. (10 marc)

2 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)**, 1 phointe ar gach ceannteideal**

tosca sóisialta na meáin; daoine cáiliúla; tionchairí; imeachtaí sóisialta; an-dúil le go nglacfaidh daoine leat; cúlra cultúrtha; ócáidí; stádas sa tsochaí; suíomh; gairm; srl.
tosca eacnamaíocha an méid airgead indiúscartha atá ar fáil; cúlú eacnamaíochta; boilsciú; borradh eacnamaíochta; imeachtaí an domhain; infhaighteacht amhábhar; costas amhábhar; leibhéal an bhonneagair; costais táirgthe; costas an tsaothair; forbairtí teicneolaíochta; dearthóirí cumasacha nua atá ag teacht chun cinn; srl.

agus

2.(b) 'Is fabraicí in-athnuaite iad fabraicí nádúrtha; rogha mhaith chun maireachtáil go hinbhuanaithe.' (*www.studioheijne.com*)

Scríobh próifíl d'fhabraic atá déanta as snáithíní nádúrtha.
Tagair dóibh seo a leanas:

Ainm 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

- táirgeadh na snáithíní **3 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)
- airíonna na fabraice **3 phointe @ 1 mharc** (grádaithe 1:0)
- tástáil aitheantais. **2 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0) (15 mharc)

táirgeadh na snáithíní olann iomra caorach, gabhar, lámaí fásta; lomtha; sórtáilte/grádaithe; glanta; cíortha/cardáilte; daite; sníofa isteach i snáth; srl. **síoda** itheann seiriceáin duilleoga ón gcrann maoildeirge bán; castar cocún síoda; cocún ar maos in uisce; eastóscadh snáithe; daite; snitear isteach i snáth é; srl. **cadás** baintear é ó chochall nó ó cheann síolta an phlanda cadáis, tá na snáithíní 2-3cm ar fad; tá na snáithíní bán agus clúmhach; baintear na cochaill; snáithíní scartha ó na síolta; ansin brúitear isteach i mburlaí iad; déantar an cadás a ghrádú de réir fhad na snáithíní; is féidir na snáithíní seo a chónascadh nó a shníomh isteach ina snáth; srl. **línéadach** déantar é as gas an phlanda lín; tarraingítear gais lín agus báitear iad, cuirtear ar maos iad go dtí go lobhann an gas seachtrach; brúitear na gais agus cíortar iad; déantar snáithíní a shníomh isteach i snáth; déantar an snáth a thuar agus a ruaimniú; fitear isteach iad i bhfabraic uigeach; srl.

airíonna na fabraice olann buan; te; bog; ionsúiteach; seasmhach; lag nuair a bhíonn sé fliuch; crapann sé ag teochtaí arda; loisceann sé go héasca; carnann sé agus feiltíonn sé; d'fhéadfadh sé cur isteach ar chraiceann íogair; déanann níocháin míchúramach damáiste dó; déanann leamhain damáiste dó; déanann solas na gréine damáiste dó; déanann ceimiceáin damáiste dó; frithsheasmhach in aghaidh caonaigh agus coinclí; srl. **síoda** láidir; mín; éadrom; tréscaoilteach; ionsúiteach; is furasta é a chrochadh; triomaíonn sé go tapa; frithsheasmhach go measartha in aghaidh filltíní; ní mheallann sé salachar; finíocht mhaith le ruaimeanna; déanann níocháin míchúramach damáiste dó; leamhain; solas na gréine; ceimiceáin; srl. **cadás** láidir; ionsúiteach; fionnuar; is furasta é a ní agus a thriomú; is furasta é a ruaimniú ruaimeanna; crapann sé; tagann filltíní ann; téann coincleach i bhfeidhm air; lagaíonn an ghrian é; srl. **línéadach** láidir; ionsúiteach; fionnuar; níonn sé go maith; tagann filltíní ann go héasca; crapann sé go héasca; is deacair é a ruaimniú; déanann coincleach damáiste dó; srl.

tástáil aitheantais olann ní adhnann sé go héasca; caisníonn sé ó lasair sula dtéann sé trí tine; dónn sé go han-mhall; lasair oráiste; toit dhorcha; boladh gruaig ar lasadh/cleití uaidh; nuair a bhaintear as lasair é tagann deireadh leis an dó láithreach; fuinseog chrua dhorcha/bíonn coirnín mar iarmhar; brúitear é ina phúdar go héasca idir na méara; srl. **síoda** ní dhónn sé go maith; caisníonn sé ó lasair; deacracht le hadhaint; cnádaíonn sé seachas lasair fheiceálach a chur amach; nuair a bhaintear as lasair é tagann deireadh leis go tapa; boladh na gruaige ar lasadh/cleití uaidh; coirníní beaga fuinseoige dorcha; brúitear é ina phúdar go héasca idir na méara; srl. **cadás** dónn sé go tapa le lasair bhuí; bíonn boladh air atá cosúil le páipéar dóite; fágann sé luaith liath ina dhiaidh; srl. **línéadach** dónn sé go tapa le lasair bhuí; fágann sé luaith liath ina dhiaidh; srl.

nó

2.(c) 'Tá ról fós ag an tionscal faisin agus teicstílí i bhforbairt shóisialta, chultúrtha agus eacnamaíoch na hÉireann.' (*www.ndcg.ie*)

(i) Pléigh teacht chun cinn éadaí fóillíochta mar nós faisin reatha. (6 mharc)

2 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

compord; solúbthacht; marthanacht; éascaíocht gluaiseachta; saor; inoiriúnaitheacht chun feidhme; stíl mhaireachtála níos sláintiúla; stíl neamhfhoirmeálta; spreagann sé aclaíocht; tionchairí; srl.

(ii) Ainmnigh dearthóir faisin Éireannach **amháin**. Tabhair breac-chuntas ar an obair atá déanta aige/aici i dtionscal faisin na hÉireann. (9 marc)

Ainm an dearthóra 1 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)**, obair 2 phointe @ 3 mharc** (grádaithe 3:2:0)

ainm an dearthóra John Rocha; Simone Rocha; Philip Tracey; Lainey Keogh; Paul Costelloe; Louise Kennedy; Caroline Donnelly; Orla Kiely; srl.
obair éadaí agus giuirléidí a dhearadh le haghaidh teaghlaigh ríoga; daoine mór le rá; ceannairí ar fud an domhain; éadaí agus giuirléidí a dhearadh le haghaidh mórimeachtaí ar fud an domhain; feistis Riverdance; srl.

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **3(a)** agus **3(b) nó 3(c)** a fhreagairt.

3.(a) 'Tugann oideachas an deis agus an cumas do dhaoine feabhas a chur ar a saol féin.'
(*www.legalstudymatieral.com*)

(i) Pléigh ról an oideachais sa tsochaí.
Tagair don oideachas:

- mar mhodh sóisialaithe
- mar ullmhúchán le dul ag obair. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)
(2 phointe ar an modh sóisialaithe, 2 phointe ar ullmhúchán don obair + 1 phointe eile)

mar mhodh sóisialaithe foirmiúil sa seomra ranga; neamhfhoirmiúil trí churaclam folaithe; treisíonn sé na scileanna sóisialta a mhúintear sa bhaile; iompar inghlactha; luachanna cultúrtha; creidimh reiligiúnacha; freagracht; spioradáltacht; poncúlacht; meas ar údarás; comhroinnt agus obair foirne; srl.
mar ullmhúchán don obair forbraíonn sé tréithe pearsanta ar a n-áirítear freagracht; iontaofacht; féinsmacht; obair foirne; luachanna; poncúlacht; tinreamh maith; bunscileanna litearthachta agus uimhearthachta a shealbhú; cáilíochtaí foirmiúla a bhaint amach; scileanna agus eolas speisialaithe a fhorbairt; forbraíonn sé sóisialú; tá gné taithí oibre i gceist le cláir oideachais lena n-áirítear an Idirbhliain, ATF, agus GCAT; gairmthreoir; socrúcháin oibre coláiste; srl.

(ii) Measúnaigh raon tacaíochtaí oideachais atá ar fáil i scoileanna dara leibhéal do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. (15 mharc)

3 thacaíocht @ 5 mharc (grádaithe 5:4:3:2:0)

tacaíocht foghlama/múinteoirí acmhainne; cúntóirí riachtanas speisialta; síceolaí oideachais; Pleananna Oideachais don Dalta Aonair; múinteoir cuairte do dhaltaí a bhfuil lagú amhairc nó éisteachta ag gabháil dóibh; teicneolaíocht chúnta; socruithe réasúnacha do scrúduithe stáit; ranganna ASD le cóimheasa ísle daltaí/múinteoirí; tráthchláir laghdaithe; cúntóirí teanga; léitheoir tumoideachais; teagasc foirne; seomra na gcéadfaí; tacaíocht ó mhadraí; srl.

(iii) Déan anailís ar an gcaoi a mbíonn tionchar ag stádas socheacnamaíoch ar chomhionannas deiseanna san oideachas. (15 mharc)

3 thoisc @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

costas na leabhar scoile; trealamh; is féidir le héide a bheith róchostasach do theaghlaigh ar ioncam íseal; liúntais éadaí agus coisbhirt don scoilbhliain nua; scéimeanna cíosa leabhar; scéim deontas do scoláirí; cúlra teaghlaigh; bíonn níos mó deiseanna ag leanaí ó stádas eacnamaíoch níos airde chun dul chun cinn san oideachas; claonadh chun leanúint ar aghaidh chuig an tríú leibhéal; scoileanna DEIS; cultúr; suíomh geografach; cúlra baile; srl.

agus

3.(b) Cé go bhfuil figiúirí dífhostaíochta na hÉireann níos ísle ná mar a bhí riamh, is féidir le roinnt daoine a bheith coinnithe amach as margadh an tsaothair.

(i) Sainaithin **trí** ghrúpa daoine a mbíonn deacrachtaí acu obair a fháil agus pléigh an chúis a mbíonn rátaí dífhostaíochta arda ag gach grúpa atá aitheanta. (18 marc)

3 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

imircigh; grúpaí eitneacha leibhéal líofachta sa teanga; aitheantas cáilíochtaí; easpa cáilíochtaí; srl.
luathfhágálaithe scoile easpa cáilíochtaí foirmiúla; leibhéil ísle litearthachta agus uimhearthachta; srl.
daoine a bhfuil taifid choiriúla acu; easpa iontaoibhe srl.
daoine a bhfuil tinnis; míchumas orthu; daoine a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu; níl siad in ann an obair a chríochnú go fisiciúil, ó thaobh meabhrach de nó go mothúchánach; déantar leithcheal orthu; bíonn deacrachtaí acu ó thaobh iompair de; srl.
daoine gan dídean easpa rochtana ar áiseanna cumarsáide; déantar leithcheal orthu; easpa éadaí oiriúnacha, easpa áiseanna cithfholctha; srl.
daoine dífhostaithe go fadtéarmach scileanna as dáta; srl.

(i) Ainmnigh tionscnamh pobalbhunaithe **amháin** a chabhraíonn chun fostaíocht a chruthú agus tabhair sonraí faoin tionscamh sin. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)
Ainm 1 @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)**, mínigh 2 phointe @ 4 mharc** (grádaithe 4:2:0)

comharchumainn curtha ar bun ag grúpa daoine a thiomsaíonn a n-acmhainní, a scileanna agus a n-eolas chun earraí agus seirbhísí a sholáthar ar mhaithe le freastal ar riachtanais a mball; is féidir iad a bhunú in earnáil na talmhaíochta, in earnáil na hiascaireachta, in earnáil na gairneoireachta, comhair thithíochta agus chreidmheasa; tugtar gach brabús tar éis na billí a íoc agus airgead a leagan síos le haghaidh oibríochtaí ar ais do na baill; srl.
tionscail tinteáin tá méadú orthu le blianta beaga anuas; tionscail ar scála beag a chruthaíonn earraí baile seachas earraí monarchan; is táirgí ar leith iad na táirgí a tháirgtear uathúil agus táirgtear iad ar cháilíocht níos fearr i gcomparáid le hearraí comhionanna olltáirgthe; táirgeoirí bia ceardaithe, déantóirí seodra, ceardaíocht, saothar ealaíne; srl. **Glactar le** margaí feirmeoirí; táirgeoirí ceardaithe; scoileanna áitiúla; caifé pobail; srl.

nó

3.(c) 'Níl am fóillíochta diomailteach ná neamhthorthúil mar úsáid ama; tá tairbhí forleithne i gceist leis. (*www.physologytoday.com*)

(i) Measúnaigh an chaoi ar féidir le gníomhaíochtaí fóillíochta aonair agus teaghlaigh cur le forbairt fhisiciúil, shóisialta agus mhothúchánach na mball teaghlaigh. (18 marc)

3 phointe @ 6 mharc (grádaithe 6:4:2:0)

(1 tagairt d'fhorbairt fhisiciúil, 1 tagairt d'fhorbairt shóisialta,1 tagairt d'fhorbairt mhothúchánach)

forbairt fhisiciúil cabhrú le haclaíocht fhisiceach; neart agus tónas matán a fhorbairt; leibhéil fuinnimh a mhéadú; meáchan a rialú; dlús cnámh a chothú; leibhéil struis a laghdú; dea-shláinte ghinearálta a chothú; comhordú lámh is súl; scileanna inaistrithe; srl.
forbairt shóisialta ionaid shóisialta chun bualadh le daoine; caidrimh níos láidre a fhorbairt; bualadh le daoine nua a bhfuil na spéiseanna céanna acu; cairdeas nua a fhorbairt; scileanna cumarsáide inaistrithe a fhorbairt; obair foirne agus scileanna ceannaireachta; cosc a chur ar uaigneas, leadrán, aonrú, dúlagar; srl.
forbairt mhothúchánach do scíth a ligean agus cúrsaí a thógáil go deas réidh; suaimhneas intinne; cinnteoireacht a fheabhsú; feabhas a chur ar fholláine mhothúchánach; dul i ngleic le rath agus teip; féinmheas a threisiú; muintearas a chothú; scileanna oibre foirne agus ceannaireachta a fhorbairt; srl.

(ii) Déan anailís ar na tosca sóisialta agus cultúrtha a mbíonn tionchar acu ar rogha gníomhaíochtaí fóillíochta an duine. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

1 tagairt do thosca sóisialta, 1 tagairt do thosca cultúrtha & 1 phointe eile

tosca sóisialta gníomhaíochtaí fóillíochta maidir leis an ngrúpa socheacnamaíoch a mbaineann tú leo; stádas; taitneamhachtaí áitiúla sa cheantar; airgead/ioncam; treochtaí fóillíochta; tionchar daoine cáiliúla/tionchairí; srl.
tosca cultúrtha gníomhaíochtaí áirithe a bhaineann le ceantair/contaetha/tíortha ar leith; timpeallacht nó cultúr an teaghlaigh; cultúr spóirt an phobail; cultúr rince an phobail; tá réimse níos leithne ghníomhaíochtaí fóillíochta ar fáil mar thoradh ar a Ilchultúrtha agus atá Éire; srl.

Ceist 4 – Croí-ábhar – 80 marc

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an cheist seo **4(a)** agus **4(b) nó 4(c)** a fhreagairt.

4.(a) 'Tá saillte riachtanach le haghaidh na sláinte; ach tá sé ríthábhachtach na cineálacha cearta agus an méid ceart a roghnú.' (*www.fsai.ie*)

(i) Measúnaigh an tábhacht chothaithe a bhaineann le saillte agus le holaí sa réim bhia. (20 marc)

5 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:3:2:1:0)

próitéin rianmhéideanna phróitéin ALB in im agus margairín; tá easpa próitéine in olaí; riachtanach le haghaidh fáis agus deisiú cealla; táirgeadh hormón agus antasubstaintí; srl.
saill 82% saill in im go dtí 99.9% saill in olaí, tá saill sháithithe ar fáil i saillte ime agus ainmhithe-bhunaithe; tá saill mhonai-neamhsháithithe ar fáil in ola olóige; tá saill il-neamhsháithithe in olaí plandúla agus cnó; tá colaistéaról LPÍD ar fáil i saillte ainmhithe-bhunaithe; tá colaistéaról LPAD ar fáil in olaí glasraí agus cnó-bhunaithe; teas agus fuinneamh; déantar an farasbarr a stóráil mar fhíochán saille agus soláthraíonn sé insliú; cosaint na n-orgán íogair; foinse Vitimíní A, D, E, K; srl.
carbaihiodráití (tá rianmhéid ar fáil i ngeir) easnamhach i gcarbaihiodráití, seirbheáil le bia atá saibhir ó thaobh carbaihiodráití de; srl.
Vitimín A (reiteanól) ag teastáil chun ródoipsin a tháirgeadh; craiceann sláintiúil a chinntiú; srl.
Vitimín D ag teastáil chun cnámha agus fiacla láidre a fhorbairt; srl. **Vitimín E** rianmhéideanna; frithocsaídeach; cuireann sé cosc ar ghalair súl i leanaí réamhaibí; srl.
cailciam rianmhéideanna in im agus margairín; ag teastáil chun cnámha agus fiacla láidre a fhorbairt; crapthaí matáin; téachtadh fola; ríoga néaróige; srl. **sóidiam** is féidir é a chur le him agus margairín ar mhaithe le leasú agus le blas a chur leis; ag teastáil le haghaidh crapthaí matáin; cothromaíocht leachtanna; ríoga néaróige; srl.
uisce tá an t-ábhar i gcomhréir le cion saille; hiodráitiú; srl.

(ii) Tabhair breac-chuntas ar na céimeanna atá i gceist le margairín a tháirgeadh agus bíodh mionsonraí faoi phacáistiú agus lipéadú san áireamh agat. (15 mharc)

5 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:1:0) **(**tá an pointe faoin **hidriginiú** pointe riachtanach**)**
Pacáistiú agus lipéadú 5 phointe @ 1 mharc (grádaithe 1:0),

eastóscadh ola déantar ola a eastóscadh ó fhoinsí éagsúla (soighe, lus na gréine, síol ráibe, ológa, saill mhairteola, ola míolta móra); déantar é a scagadh chun eisíontais a bhaint; srl.
hidriginiú déantar gás hidrigine a fhórsáil isteach san ola neamhsháithithe ag na bannaí dúbailte i láthair catalaíoch nicile; athraíonn ola leachta neamhsháithithe ina saill sháithithe leathsholadach; déantar olaí éagsúla a chumasc bunaithe ar airíonna inmhianaithe; srl.
comhábhair eile a chuirtear leis bainne bearrtha; uisce; salann; dathúcháin; blastáin; Vitimín A; Vitimín D; srl.
eiblitheoireacht cuirtear leicitin, gníomhaire eiblithe leis chun cosc a chur ar scaradh na saille agus na leachtanna; srl.
maistreadh maistríonn vótadóir na comhábhair ola agus uisce-bhunaithe; foirmíonn eibleacht; srl.
meáite sciartha miondíola/lónadóireachta; srl.
pacáistiú clúdach le scragall; tobáin phlaisteacha; srl.
lipéadú ainm branda; cineál margairín; comhábhair; faisnéis ailléirge; dáta éaga; treoracha stórála; meáchan; faisnéis chothúcháin; srl.

(iii) Measúnaigh na himpleachtaí sláinte do dhuine a itheann a lán saill sháithithe ina réim bhia. (15 mharc)

3 impleacht sláinte @ 5 mharc (grádaithe 5:4:3:2:1:0)

murtall is féidir le hithe rialta bianna atá ard ó thaobh saille de a bheith ina chúis le meáchan a chur suas; sáraíonn an t-ionchur fuinnimh an t-aschur fuinnimh; tá fuinneamh dlúth le fáil i mbianna ina bhfuil go leor saille agus mura ndóitear an farasbarr calraí, athraíonn siad ina bhfíochán saille; srl. **galar corónach croí** tagann méadú ar cholaistéaról LPÍD sna hartairí, rud a chuireann brú ar an gcroí; is féidir bac a chur ar artairí, rud is cúis le taom croí nó stróc; srl. **ardbhrú fola** méadóidh an iomarca saill sháithithe leibhéil cholaistéaról LPÍD san fhuil, rud a mhéadaíonn sna hartairí a chaolaíonn iad, rud a mhéadaíonn brú fola duine; srl. **diaibéiteas chineál 2** fágann meáchan breise nach mbíonn an inslin baileach chomh héifeachtach chun siúcra a bhriseadh síos ina ghlúcós; tá leibhéil siúcra fola ard fós; srl. **clocha domlais** foirmíonn clocha beaga atá déanta as colaistéaról, líocha domlais agus salainn chailciam i máilín an domlais; srl. **féith bhorrtha** déanann brú ó shaill choirp bhreise dochar do na féitheacha sna cosa; srl. **neamhthorthúlacht** má tháirgeann mná róthroma nó murtallacha níos mó leiptin, rud a d'fhéadfadh cur isteach ar chothromaíocht hormónach a rialaíonn an timthriall míosta; i gcás na bhfear, déantar damáiste ADN i speirm; srl.

agus

4.(b) Imríonn úsáid acmhainní tí ról luachmhar sa saol ó lá go lá.

(i) Measúnaigh na critéir roghnúcháin is cóir a chur san áireamh nuair atá teicstílí tí á roghnú. (12 mharc)

3 phointe @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

costas; oiriúnacht don chuspóir/do na hairíonna; tarraingteacht aeistéitiúil/rogha phearsanta; éascaíocht ghlantacháin; sábháilteacht; treochtaí reatha; marthanacht; bailchríocha; inbhuanaitheacht; srl.

(ii) Leag amach mionsonraí de staidéar a rinne tú ar chineál **amháin** fearais leictrigh ina bhfuil mótar. (18 marc)
Tagair dóibh seo a leanas:

Ainm 1 phointe @ 2 mharc (grádaithe 2:0)

Glactar le gach fearas tí le mótair, léaráidí lipéadaithe le haghaidh prionsabail oibre

- an prionsabal oibre **3 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

an leictreachas is cúis le hoibriú an mhótair; is é is cúis le hiompú an chreasa sa bhun; an crios is cúis le rothlú na gcodanna ag ardluais; déanann páirteanna feidhm shonrach; tá córas glasála sábháilteachta i gceist le roinnt fearas; coinníonn teirmeastat an teocht seasmhach; srl.

- na treoirlínte le húsáid **3 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

úsáid na baill chearta don fheidhm atá ag teastáil; ná cuir thar maoil é; múch é go rialta chun róthéamh a sheachaint; úsáid gnéithe sábháilteachta; srl.

- an éifeachtúlacht fuinnimh. **2 phointe @ 2 mharc** (grádaithe 2:1:0)

ná cuir thar maoil é; roghnaigh fearais mhóra rátáil A; nach cuir ar siúl é ar feadh tréimhsí fada; smaoinigh ar mhéid an fhearais; nigh ag teochtaí níos ísle; srl.

nó

4.(c) 'Cuireann an tástáil anailíse céadfaí eolas luachmhar, léirsteanach ar fáil d'fhorbróirí agus do chuideachtaí bia.' (*www.intertek.com*)

(i) Déan cur síos ar na coinníollacha is gá a leanúint nuair atá tástáil anailíse céadfaí á cur i gcrích sa seomra ranga lena chinntiú go mbaintear amach torthaí beachta. (15 mharc)

5 phointe @ 3 mharc (grádaithe 3:2:0)

ciúnas sa limistéar tástála; uainiú; suíomh; soilsiú; glantóir carbaill; aeráil; eagraithe tástála; coinníollacha speisialta aiste bia; sláinteachas; sábháilteacht bia; coimeádáin; samplaí bia; teocht; códú samplaí; líon na samplaí; socrú na dtráidirí; srl.

(ii) Measúnaigh ról na dtáirgeoirí/na ngnólachtaí beaga ceardaí i dtionscal bia na hÉireann. (15 mharc)

3 phointe @ 5 mharc (grádaithe 5:3:0)

déantar sainbhianna a tháirgeadh i gcainníochtaí teoranta; úsáid scileanna traidisiúnta neamhthionsclaíocha; tá go leor acu á rith ag teaghlaigh; lonnaithe i gceantair thuaithe; fostaíocht a chur ar fáil do dhaoine áitiúla; lucht saothair oilte a thabhairt isteach sa mhargadh; sainbhianna ar ardchaighdeán a tháirgeadh; ardchaighdeáin sláinteachais a chur i bhfeidhm; an ceantar áitiúil a chur chun cinn; feabhas a chur ar cháil na hÉireann mar tháirgeoir bia agus dí ar ardchaighdeán; blasanna nádúrtha; freastal ar aistí bia speisialta; inbhuanaitheacht a chur chun cinn; srl.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Marcanna Breise as ucht freagairt trí Ghaeilge

Léiríonn an tábla thíos an méid marcanna breise ba chóir a bhronnadh ar iarrthóirí a ghnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna.

N.B. Ba chóir marcanna de réir an ghnáthráta a bhronnadh ar iarrthóirí nach ngnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna don scrúdú. Ba chóir freisin an marc bónais sin **a shlánú síos**.

Tábla 320 @ 10%

Bain úsáid as an tábla seo i gcás na n-ábhar a bhfuil 320 marc san iomlán ag gabháil leo agus inarb é 10% gnáthráta an bhónais.

Bain úsáid as an ngnáthráta i gcás 240 marc agus faoina bhun sin. Os cionn an mharc sin, féach an tábla thíos.

Bunmharc	Marc Bónais
241 - 243	23
244 - 246	22
247 - 250	21
251 - 253	20
254 - 256	19
257 - 260	18
261 - 263	17
264 - 266	16
267 - 270	15
271 - 273	14
274 - 276	13
277 - 280	12

Bunmharc	Marc Bónais
281 - 283	11
284 - 286	10
287 - 290	9
291 - 293	8
294 - 296	7
297 - 300	6
301 - 303	5
304 - 306	4
307 - 310	3
311 - 313	2
314 - 316	1
317 - 320	0

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Marcanna Breise as ucht freagairt trí Ghaeilge

Léiríonn an tábla thíos an méid marcanna breise ba chóir a bhronnadh ar iarrthóirí a ghnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna.

N.B. Ba chóir marcanna de réir an ghnáthráta a bhronnadh ar iarrthóirí nach ngnóthaíonn níos mó ná 75% d'iomlán na marcanna don scrúdú. Ba chóir freisin an marc bónais sin **a shlánú síos**.

Tábla 280 @ 10%

Bain úsáid as an tábla seo i gcás na n-ábhar a bhfuil 280 marc san iomlán ag gabháil leo agus inarb é 10% gnáthráta an bhónais.

Bain úsáid as an ngnáthráta i gcás 210 marc agus faoina bhun sin. Os cionn an mharc sin, féach an tábla thíos.

Bunmharc	Marc Bónais
211 - 213	20
214 - 216	19
217 - 220	18
221 - 223	17
224 - 226	16
227 - 230	15
231 - 233	14
234 - 236	13
237 - 240	12
241 - 243	11
244 - 246	10

Bunmharc	Marc Bónais
247 - 250	9
251 - 253	8
254 - 256	7
257 - 260	6
261 - 263	5
264 - 266	4
267 - 270	3
271 - 273	2
274 - 276	1
277 - 280	0

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Eacnamaíocht Bhaile – Eolaíoch agus Sóisialta

Obair Chúrsa sa Staidéar Bia

Aistriúchán ar Scéim Mharcála

Agus na scéimeanna marcála á bhforbairt, ba chóir an méid seo a leanas a thabhairt faoi deara:

- *In go leor cásanna ní thugtar ach príomhfhrásaí ina bhfuil faisnéis agus smaointe a chaithfidh a bheith i bhfreagra an iarrthóra chun na marcanna sannta a thuilleamh.*
- *Níl na tuairiscí, modhanna ná sainmhínithe a thugtar sa scéim uileghabhálach agus is féidir glacadh le freagraí malartacha bailí eile.*
- *Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. Dá bhrí sin, d’fhéadfadh riachtanais agus leithdháileadh na marcanna a bheith difriúil ó bhliain go bliain.*
- *Caithfear focail, nathanna cainte nó frásaí a úsáid i gceart i gcomhthéacs agus níor cheart iad a bhréagnú, agus más léir go n-úsáidtear go mícheart iad nó go mbréagnaítear iad, ní féidir na marcanna a thabhairt. Caithfear faisnéis a chur i láthair faoi na cinnteidil cuí.*

Tábla na nGrád

Grád	Bandaí
1	144-160
2	128-143
3	112-127
4	96-111
5	80-95
6	64-79
7	48-63
8	Less than 47

Fiosrúchán: Anailís / Taighde.	**32 marc**

Taighde agus anailís **(24 marc)**

Banda A 19 - 24 marc (*an-mhaith - ar fheabhas*)
Fiosrúchán
- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht chríochnúil*** *agus* ***anailís chuimsitheach*** *ar na saincheisteanna* ***go léir*** *agus ar na cúinsí a bhaineann go díreach le príomhriachtanais an taisc*
- *atá cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón thaighde mar bhonn leis na roghanna cuí nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda B 13 - 18 marc (*an-ábalta - go maith*)
Fiosrúchán
- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht*** *agus roinnt* ***anailíse*** *ar na saincheisteanna agus ar na cúinsí a bhaineann go ginearálta le príomhriachtanais an taisc*
- *atá cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón thaighde mar bhonn leis na roghanna cuí nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda C 7 - 12 mharc (*bunúsach - ábalta*)
Fiosrúchán
- *ina bhfuil fianaise go ndearnadh* ***taiscéalaíocht*** *ar na saincheisteanna agus ar na cúinsí a bhaineann go ginearálta le príomhriachtanais an taisc*
- *atá réasúnta cruinn, bunaithe ar raon foinsí agus curtha i láthair go comhleanúnach*
- *ina baintear úsáid as fianaise ón taighde mar bhonn leis na roghanna nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Banda D 0 - 6 mharc (*an-bhunúsach - teoranta*)
Fiosrúchán
- *ina bhfuil fianaise ar* ***thuiscint an-bhunúsach theoranta*** *ar phríomhriachtanais an taisc*
- *ina bhfuil cuid den eolas nó an t-iomlán de* ***éiginnte agus gan ach cuid de cruinn****, easpa comhleanúnachais sa chur i láthair*
- *ina mbaintear úsáid as fianaise ón taighde mar bhonn leis na roghanna nuair a bhíonn biachláir/miasa/táirgí á roghnú.*

Gach Tasc: *biachlár do lá áirithe/béilí 2 chúrsa/1 mhias/2 mhias/2 tháirge.* **(4 mharc)**

Más rud é nach ndéantar fiosrúchán faoin mias a ullmhaítear *-1/-2/-4 mharc san fhiosrúchán.*
(biachlár: *cúrsa tosaigh/milseog = 1 mharc, príomhchúrsa = 1 mharc*)

béilí/miasa/táirgí oiriúnacha agus aird á tabhairt ar chúinsí a aithníodh agus a ndearnadh anailís orthu san fhiosrúchán

Ní mór biachláir/príomhchúrsa/miasa a bheith cothromaithe *– glac le 3 cinn as 4 ghrúpa bia*

Foinsí: ***2 fhoinse @ 2 mharc*** (grádaithe 2:1:0) **(4 mharc)**

Pleanáil agus Ullmhúchán	**8 marc**

Acmhainní:
- comhábhair (*2 mharc*), cainníochtaí (*2 mharc*), costáil (*2 mharc*), trealamh (*2 mharc*)
- Réimse Cleachtais E – táirge/táirgí (*2 mharc*), trealamh (*6 mharc*)

Cur i bhFeidhm	**28 marc**

Breac-chuntas ar an modh oibre a leanadh ar a n-áirítear próisis ullmhaithe bia, am cócaireachta, teocht, (glac le fiuchadh/suanbhruith anseo) riar/cur i láthair, blaiseadh/measúnú. **(16 mharc)**
(*Ba choir go mbeadh an t-eolas/an cuntas i bhfocail an iarrthóra féin*)
Banda A 13 - 16 mharc (*an-mhaith - ar fheabhas*)
*Aithnítear **gach céim riachtanach** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad i bhfocail an iarrthóra féin, san ord ceart agus tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*
Banda B 9 - 12 mharc (*an-ábalta - go maith*)
*Aithnítear **formhór na gcéimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*
Banda C 5 - 8 marc (*bunúsach - ábalta*)
*Aithnítear **roinnt céimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, déantar achoimre orthu agus cuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*
Banda D 1 - 4 mharc (*an-bhunúsach - teoranta*)
*Ní aithnítear **aon cheann de na céimeanna riachtanacha** in ullmhúchán na méise, nó ní aithnítear ach **beagán díobh**, ní dhéantar achoimre orthu ná ní chuirtear i láthair iad san ord ceart le tagairt cheart do phróiseas/phróisis ullmhaithe bia c(h)uí ar baineadh úsáid as/astu.*

- **Na príomhchúinsí a cuireadh san áireamh 2 *phointe @ 4 mharc* (grádaithe 4:2:0)** **(8marc)**
  (caithfidh baint a bheith acu leis an mias/tástáil áirithe)
- ***Aithint*** (*2 mharc*) *agus **míniú soiléir ar thábhacht*** (*2 mharc*) ***dhá chúinse** a cuireadh san áireamh a raibh baint **chriticiúil acu leis an gcaoi ar éirigh leis an mias**.*

Sábháilteacht/sláinteachas ***2 phointe @ 2 mharc*** **(grádaithe 2:1:0)** **(4 mharc)**
(caithfidh baint a bheith acu le comhábhair áirithe atá in úsáid/leis an mias atá á cócaráil)
Aithint (*1mharc*) *agus míniú* (*1 mharc*) *ar príomh-shaincheist sábháilteachta **amháin agus** an phríomh-shaincheist **amháin** a cuireadh san áireamh nuair a bhí an mhias á hullmhú agus á cócaráil/an tástáil á dhéanamh.*

Measúnúchán	***3 phointe @ 4 mharc***	**(12 mharc)**

An tasc a mheasúnú de réir na dtéarmaí seo a leanas: (grádaithe 4:3:2:0)
Cur i bhfeidhm
Banda A - 4 mharc - *aithníodh agus rinneadh anailís ar láidreachtaí/dúshláin sainiúla nuair a bhí an tasc á dhéanamh, cosnaíodh mionathruithe go soiléir nuair a moladh iad, rinneadh anailís chriticiúil ar úsáid acmhainní/ar phleanáil.*
Banda B - 3 mharc - *aithníodh láidreachtaí/dúshláin sainiúla nuair a bhí an tasc á dhéanamh, cosnaíodh méid áirithe na mionathruithe a moladh, rinneadh anailís theoranta ar úsáid acmhainní/ar phleanáil.*
Banda C - 2 mharc - *rinneadh iarracht éigin láidreachtaí/dúshláin a aithint nuair a bhí an tasc á dhéanamh, níor cosnaíodh mionathruithe nuair a moladh iad, rinneadh tagairt d'úsáid acmhainní/do phleanáil.*
Sainriachtanais an taisc
Banda A - 4 mharc - *tarraingítear conclúidí eolasacha i ndáil le príomhriachtanais an taisc.*
Banda B - 3 mharc - *tarraingítear conclúidí teoranta i ndáil le príomhriachtanais an taisc.*
Banda C - 2 mharc - *déantar achoimre ar thorthaí i ndáil leis an tasc*

Tasc 1

Is féidir tionchar dearfach ar shláinte na máthar agus an linbh a bheith ag roghanna maithe cothaithe le linn thréimhse an toirchis, an tráth sin agus san am atá le teacht.
(*Institiúid na nObstatraithe & na nGínéiceolaithe, FSS*)

Déan taighde agus mionléiriú ar na riachtanais chothaithe agus ar na treoirlínte i gcomhair pleanáil béilí is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do mhná atá ag iompar clainne.

Agus na tosca a d'aithin tú i do chuid taighde á gcur san áireamh agat, mol réimse de bhiachláir dhá chúrsa a bheadh oiriúnach do phríomhbhéile an lae don ghrúpa seo daoine.

Ullmhaigh, cócaráil agus riar ceann amháin de na príomhchúrsaí ó do chuid taighde.
Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc.
2024

Príomhriachtanais an taisc:
- *riachtanais chothaithe/chothaitheach nuair a* ***bhíonn mná ag iompar clainne***
- *treoirlínte ábhartha i gcomhair phleanáil béilí le sainthagairt do* ***mhná ag iompar clainne***

➢ *réimse biachlár* (*dhá chúrsa*) *a bheadh oiriúnach mar phríomhbhéile an lae*

Fiosrúchán

Riachtanais chothaithe/chothaitheacha: *cothromaíocht chothaitheach; treoirlínte reatha cothaitheacha maidir le hiontógáil cothaitheach agus bia; riachtanais laethúla de mhicrea/mhacrachothaithigh agus riachtanais phróitéine/carbaihiodráite/saille/iarainn/ cailciam mar is cuí do mhná ag iompar clainne; iontógáil liúntas laethúil / tagartha a mholtar; idirghaol mianraí agus vitimíní m.sh., Vitimín C/ionsú iarainn; Vitimín D/ionsú cailciam; iontógáil cheart de Vitimín A; Vitimín K; Vitimín E; Vitimín B12; Fóláit/Aigéad Fólach; Iaidín; Aigéid Shailleacha Óimige 3; snáithín a mhéadú; iontógáil fuinnimh taobh le leibhéil ghníomhaíochta agus céim an toirchis; agus ar eile.*

Treoirlínte pleanála do bhéilí: *úsáid phirimide bia le cothromaíocht a chinntiú; rudaí a thaitníonn/nach dtaitníonn go pearsanta; athruithe sa bhlas agus sna haimirní; codanna beaga toise; úsáid an iomarca caiféine a sheachaint; íogair do bholadh; tig le bianna le saill ard, blaistithe go hard, siúcra ard agus bianna spíosracha scaoileadh an t-aigéad goile a chur ar siúl as a dtagann an masmas / tinneas maidine; bainne fuar agus iógart don dó croí; cuir sinséar le bianna / deochanna; seachain bianna/deochanna le saill ard sáithithe, salann agus siúcra; cuimsigh torthaí agus glasraí úra; nigh torthaí, glasraí agus sailéid; cuimsigh bianna le snáithín ard; cuimsigh úsáid salainn chomh híseal is féidir; cuimsigh bianna neamhbhlasta. m.sh., craicir/tósta tirime; béilí níos lú i dtreo dheireadh an toirchis; bianna treisithe; seachain bianna le cileacalraí folmha .i. siúcra ard, féadann diaibéiteas teacht as; seachain an mhaonáis bhaile; uachtar reoite baile; bainne agus cáiseanna neamhphaistéartha; paté; agus ar eile. seachain uibheacha bogbhruite/uisciúla; seachain sailéid réamhullmhaithe; seachain an sushi a ithe; seachain éisc réamhbhruite & deataithe; seachain béilí a chailliúint; pátrúin iteacháin rialta; éagsúlacht bhianna; roghanna bianna sláintiúla; modhanna cócaireachta sláintiúla; iontógáil sásúil deochanna; smaoinigh ar shláinteachas bia; smaoinigh ar ailléirgí; smaoinigh ar réimeanna bia ar leith; agus ar eile.*

- **Miasa roghnaithe - réimse biachlár dhá chúrsa do phríomhbhéile an lae**
  (grádaithe 4:3:2:1:0)
- **ní mór riachtanais chothaithe do mhná ag iompar clainne a shásamh**

- **ní mór príomhchúrsa a bheith ann**

Measúnúchán (a) lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc.
Anailís na dtátal maidir le riachtanais chothaithe/chothaitheach nuair a bhíonn mná ag iompar clainne. Treoirlínte i gcomhair phleanáil béilí – réimse bianna/mias a oireann nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do mhná ag iompar clainne, conas mar a chomhlíonann an mhias roghnaithe na riachtanais mar a aithnítear iad san fhiosrúchán.

Tasc 2

Tá an galar croí agus an stróc ar phríomhchúiseanna an bháis ar fud an domhain; ach is féidir 80% díobh a chosc má dhéantar roghanna sláintiúla i dtaca le stíl mhaireachtála de agus má leantar de na roghanna sin ar feadh an tsaoil. (Foras Croí na hÉireann)   Agus tú ag tagairt don ráiteas seo, déan taighde **(i)** ar na tosca riosca a bhaineann le galar cardashoithíoch a fháil agus **(ii)** ar na ceisteanna i dtaca le stíl mhaireachtála de is gá a chur san áireamh chun córas sláintiúil croí agus cardashoithíoch a chur chun cinn.   Déan taighde agus mionléiriú ar na riachtanais chothaithe agus ar na tosca is cóir a chur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine atá buartha faoina sláinte chardashoithíoch.   Agus na tosca a d'aithin tú i do chuid taighde á gcur san áireamh agat, mol réimse de bhiachláir dhá chúrsa a bheadh oiriúnach do phríomhbhéile an lae don ghrúpa seo daoine.   Ullmhaigh, cócaráil agus riar ceann amháin de na príomhchúrsaí ó do chuid taighde.   Déan an tasc a mheasúnú i dtaca (a) lena chur i bhfeidhm agus (b) le riachtanais shainiúla an taisc. 2024

Príomhriachtanais an taisc:

- *fachtóirí riosca a bhaineann le **galar cardashoithíoch** a fháil*
- *cúrsaí stíl mhaireachtála a theastaíonn **chun croí agus córas cardashoithíoch sláintiúil a chur chun tosaigh***
- *riachtanais chothaithe/chothaitheach **do dhaoine atá imníoch faoina sláinte cardashoithíoch***
- *fachtóirí le cur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú **do dhaoine atá imníoch faoina sláinte cardashoithíoch***

➢ *réimse biachlár dhá chúrsa a oireann do phríomhbhéile an lae*

Fiosrúchán

Fachtóirí Riosca: *stair clainne; aois – méadú sna daoine thar 50; inscne; hipirtheannas; diaibéitis; LDL ard colaistéaról; caitheamh/cogaint tobac; úsáid an iomarca alcóil; easpa cleachtaidh; galar ae/ duáin; réim bia mífholláin; - saill ard sáithithe, tras-sailleach, siúcra, salann; róthrom, murtall; strus; agus ar eile.*

Cúrsaí stíl mhaireachtála a theastaíonn chun croí agus córas cardashoithíoch sláintiúil a chur chun tosaigh: *éirí as tobac a chaitheamh; ísligh strus; méadaigh cleachtadh fisiciúil; 150+ nóiméad gníomhaíocht mheasartha sa tseachtain; coinnigh meáchan sláintiúil; laghdaigh iontógáil alcóil; ísligh iontógáil aigéad sáithithe agus tras-sailleach; méadaigh iontógáil óimige 3; ísligh iontógáil LDL colaistéaról; méadaigh iontógáil HDL colaistéaról; Ísligh iontógáil salainn, siúcra; iontógáil snáithín; agus ar eile.*

Riachtanais chothaithe/chothaitheach: *cothromaíocht chothaitheach; treoirlínte reatha re iontógáil cothaitheach agus bia; riachtanais laethúla de mhicrea/mhacrachothaithigh agus riachtanais phróitéine/carbaihiodráite/saille/iarainn/cailciam mar is cuí do dhaoine imníoch faoina sláinte cardashoithíoch; idirghaol idir mianraí agus vitimíní; e.g. ionsú iarainn/Vitimín C; ionsú cailciam/Vitimín D; méadaigh snáithín; sailleacha polaineamhsháithithe; aigéid shailleacha óimige 3; laghdaigh iontógáil salainn; cothrom fuinnimh taobh le leibhéil ghníomhaíochta; agus ar eile.*

Fachtóirí le cur san áireamh nuair a bhíonn béilí á bpleanáil agus á n-ullmhú: *úsáid a bhaint as pirimid bia le cothromaíocht a chinntiú; cothromaigh iontógáil bia le gníomhaíocht fhisiciúil; seachain béilí a chailliúint; laghdaigh iontógáil salainn; íseal I salann / salann ar bith; seachain bianna maothaithe faoi sháile; seachain bianna gasta; scrúdaigh lipéid bhianna; laghdaigh sailleacha sáithithe agus tras-shailleach; foinsí próitéine gan saill; roghnaigh sicín agus iasc thar fheoil dhearg; laghdaigh úsáid bianna hidriginithe nó*

leathhidriginithe; méadaigh sailleacha polaineamhsháithithe; méadaigh snáithín; laghdaigh carbaihiodtáití mínphróiseáilte; méadaigh torthaí agus glasraí úra; seachain bianna LDL colaistéaról; modhanna sláintiúla cócaireachta ar bheagán saille; seachain bianna le siúcra ard; féach ar méid an sciar; úsáid luibheanna agus spíosraí in ionad salainn; cuir bianna feidhmiúla san áireamh; seachain anlainn uachtarbhunach; roghnaigh táirgí ar bheagán saille/ saill laghdaithe; seachain anlainn réamhdhéanta, meascáin; seachain cnónna saillte; agus ar eile.

Miasa roghnaithe - réimse biachlár dhá chúrsa do phríomhbheile an lae (grádaithe. 4:3:2:1: 0)

- **ní mór na riachtanais chothaithe/chothaitheach a chomhlíonadh do dhaoine atá imníoch faoina sláinte cardashoithíoch**
- **ní mór príomhchúrsa a bheith ann**

Measúnúchán (a) lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le riachtanais shainiúla an taisc.
Anailís na dtátal ón taighde maidir le riachtanais *chothaithe/chothaitheach* daoine atá imníoch faoina sláinte *cardashoithíoch*. *Treoirlínte do phleanáil béilí- réimse bianna/ mias atá oiriúnach nuair a bhíonn béilí á bpleanáil do dhaoine atá imníoch faoina sláinte cardashoithíoch, conas mar a chomhlíonann an mhias na riachtanais mar a aithnítear iad san fhiosrúchán agus ar eile.*

Tasc 3

Cuidíonn próiseálaithe bia lena lán bia-ábhar a ullmhú agus laghdaíonn siad na héilimh fhisiciúla a bhaineann le hullmhú bia.

Déan taighde ar phróiseálaithe bia i dtaca leis na nithe seo:

- na cineálacha, na brandaí agus na forbhaill (giuirléidí)
- feidhmeanna éagsúla an phróiseálaí bia
- miasa (milis agus neamh-mhilis) is féidir a ullmhú próiseálaí bia in úsáid
- na príomhphointí atá le leanúint agus próiseálaí bia in úsáid, ceisteanna sábháilteachta san áireamh.

Agus próiseálaí bia in úsáid agat, ullmhaigh, cócaráil agus riar mias amháin a ndearna tú taighde uirthi.

Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** leis na buntáistí agus/nó na míbhuntáistí a bhaineann le próiseálaí bia a úsáid. 2024

Príomhriachtanais an taisc:

- *taighde ar phróiseálaithe bia i dtaca leis na nithe seo: na cineálacha, na brandaí agus na forbhaill*
- *feidhmeanna éagsúla an phróiseálaí bia*
- *miasa (milis agus neamh-mhilis) is féidir a ullmhú agus próiseálaí bia in úsáid*
- *na príomhphointí atá le leanúint agus próiseálaí bia in úsáid, ceisteanna sábháilteachta san áireamh*

➢ *mias roghnaithe*

Fiosrúchán

Cineálacha: *próiseálaithe bia le cumascóir crúiscín /déantóir caoineog/ leachtaitheoir/súire torthaí; dlúth nó mionghearrthóir/próiseálaithe; próiseálaithe móra bia; agus ar eile.*

Brandaí: *Bosch, Braun; Cuisinart; Logik; Philips; Kitchen aid; Kenwood; Russell Hobbs; Ninja; Magimix; Sage; VonShef; Morphy Richards; Nutri bullet; Gordon Ramsay; James Martin; agus ar eile.*

Forbhaill: *lann mionghearradh/measctha; dioscaí garbh/mín grátála/mionstialladh; dioscaí slisnithe garbh mín; diosca julienne; diosca scealladh; diosca gráinnithe/ raspa; greadtóir giaráilte; uirlis taois; uirlis fhillte; muilleáil; cantaoir chitris; súire lártheifeach; forbhall scamhacháin; diosca eiblitheach; leachtaitheoir; téastar is mó cumaisc; meilteoir agus ar eile.*

Úsáid: *grátáil; mionstialladh; slisniú; mionghearradh/dísliú; déanamh julienne/ sliseadh; fuineadh taois; téachtadh ina uachtar/greadadh; meascadh; déanamh súlaigh; meascadh /déanamh purée; déanamh brúitín; agus ar eile.*

Miasa: *aráin; scónaí; brioscaí; cácaí; toirtíní; meireangaí; pancóga; mionbhruar torthaí; píotsaí; pióigíní feola / glasraí; curaithe; pióg aoire; cácaí éisc; fillteoga éisc/sicín; falafel; cuitséisí; uibheagáin; ratatúí; suaithfhriochtaí; anraithí; agus ar eile.*

Príomhphointí atá le leanúint agus próiseálaí bia in úsáid, ceisteanna sábháilteachta san áireamh: *cuir an próiseálaí le chéile i gceart; roghnaigh an forbhall ceart don tasc; láimhseáil lanna/dioscaí go cúramach; cuir an clár faoi ghlas ina áit sula dtosaíonn an meaisín; úsáid luas íseal ar dtús agus nuair a chuirtear comhábhair triomaithe isteach; bíodh sailleacha ag teocht an tseomra nó bogtha sula gcuirtear isteach iad; úsáid sciath frithstealltа nuair a mheasctar plúr, siúcra reoáin; bain an sciath frithstealltа sula greadtar*

uibheacha, fuidrimh, uachtar; ná téigh thar uascainníocht an bhabhla/crúiscín; ná déan an iomarca meascaidh ar chomhábhair; gear bianna soladacha ina smutáin níos lú agus cothrom mhéide sula gcuirtear isteach iad; meascann comhábhair ar an mbealach is fearr má chuirtear isteach iad le leacht; scríob síos taobhanna an bhabhla /crúiscín ag eatraimh chothroma; seachain an mótar a fhorthiomáint; fuaraigh bianna / leachtanna sula gcuirtear isteach iad; úsáid tonnadóir / fánán le bianna a chur isteach; úsáid sáiteoir plaisteach chun bianna a bhrú síos; cinntigh go gclúdaíonn bia na lanna; má bhíonn bia greamaithe, cas as an próiseálaí bia sula ndéanann tú iarracht é a bhaint de; úsáid le lámha tirime; ná fág é gan duine ina bhun; ná déan an mótar a thumadh in uisce riamh; glan i ndiaidh úsáid; agus ar eile.

Mias roghnaithe – ní mór úsáid an phróiseálaí bia a thaispeáint
1 mhias @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)

Measúnúchán (a) lena cur i bhfeidhm agus **(b)** leis na buntáistí agus / nó na míbhuntáistí a bhaineann le húsáid phróiseálaí bia

Tasc 4

Má dhéantar bia a reo, cuirtear fad le seilfré an bhia agus, dá bharr sin, laghdaítear an cur amú agus cuirtear le hinbhuanaitheacht bia. (*stopfoodwaste.ie*) Déan taighde ar réimse na mbianna agus na dtáirgí reoite atá ar fáil do thomhaltóirí faoi láthair. Agus tú ag tagairt don reo sa bhaile: • sainaithin réimse de mhiasa príomhchúrsa, de mhilseoga agus de tháirgí bácáilte a bheadh oiriúnach le reo sa bhaile • pléigh na treoirlínte atá le leanúint nuair a bhíonn tú ag reo • mínigh na bunphrionsabail a bhaineann le bianna a reo • déan cur síos ar réimse d'ábhair phacáistithe atá oiriúnach don reo sa bhaile agus ar an eolas is gá a chur ar an lipéad. Ullmhaigh, cócaráil, pacáistigh agus lipéadaigh lena reo, mias phríomhchúrsa nó milseog nó táirge bácáilte a ndearna tú taighde air. Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** lena phraiticiúla atá sé miasa nó táirgí a dhéantar sa bhaile a reo. 2024

Príomhriachtanais an taisc:

- *déan taighde ar réimse na mbianna agus na dtáirgí reoite atá ar fáil do thomhaltóirí faoi láthair.*
    - *sainaithin réimse de mhiasa príomhchúrsa, de mhilseoga agus de tháirgí bácáilte atá oiriúnach don reo sa bhaile*
    - *treoirlínte atá le leanúint nuair a bhíonn tú ag reo*
    - *na bunphrionsabail a bhaineann le bianna a reo*
    - *réimse d'ábhair phacáistithe atá oiriúnach don reo sa bhaile agus an t-eolas is gá a chur ar an lipéad*

➢ *mias roghnaithe*

Fiosrúchán: Réimse na mbianna agus na dtáirgí reoite atá ar fáil faoi láthair: *feoil; éineoil; iasc; táirgí feola & éineola; táirgí éisc; torthaí; glasraí; sceallóga / dingeacha /greamanna prátaí; pióga; béilí réamhullmhaithe; bianna cóisire; píotsaí; arán gairleoige; roghanna veigeatóracha; cácaí beaga; milseoga; uachtair reoite; meascán caoineoige; agus ar eile.*

Réimse miasa príomhchúrsa, milseoga agus earraí bácáilte:
stobhach; lasáinne; pióg aoire; casaróil; curaithe; millíní feola; ratatúí; suaithfhriochtaí; pióga; píotsa; bácaí pasta; torthaí stofa; maróga torthaí; toirtíní; císte cáise; parfait; aráin; scónaí; rollaí cumhra cainéil; donnóga; cístí; muifíní; cístíní cupa; brioscaí; agus ar eile.

Treoirlínte le leanúint nuair a bhíonn tú ag reo
Bánaigh glasraí roimh reo; cinntigh go bhfuil an reoiteoir ag an teocht ceart; clúdaigh agus séalaigh bianna go dlúth; roghnaigh ábhair pacáistithe oiriúnach; bain amach aer; ceadaigh spás os a gcionn i gcoimeádáin; úsáid coimeádáin ar féidir iad a shéalú; lipéadaigh coimeádáin i gceart; nigh agus bosaíl go tirim torthaí agus glasraí; déan reo oscailte ar chaora; bain craicne trátaí roimh reo; fuaraigh táirgí bácáilte roimh reo; slisnigh arán roimh reo; seachain miasa ina bhfuil a lán táirgí déiríochta a reo; reoigh bia i sciartha aonair; línéáil coimeádáin le párpháipéar; reoigh bianna go tapa ag úsáid mear-reo; seachain anraithí le stáirse a reo (rís / pasta / prátaí); ná cuir bianna te sa reoiteoir; ná déan amh-bianna a athreo; agus ar eile.

Bunphrionsabail a bhaineann le reo: ***teochtaí ísle de -25ºC nó níos ísle*** *díghníomhaíonn fás miocrorgánach;* ***uisce athraithe go oighear,*** *miocrorgánaigh díghníomhaithe; teochtaí arda a úsáidtear chun glasraí a bhánú díghníomhaíonn siad miocrorgánaigh agus einsímí; bianna clúdaithe i gceart roimh reo a choscann athiontráil na miocrorgánach; cuidíonn mear-reo le dath, blas, uigeacht agus luach cothaitheach; agus ar eile.*

Réimse d'ábhair phacáistithe atá oiriúnach don reo sa bhaile:
Crapchlúdach láidir plaisteach; málaí reoiteora láidre plaisteacha ar féidir iad a shéalú; coimeádáin láidre plaisteacha ar féidir iad a shéalú; scragall alúmanaim; coimeádáin alúmanaim; cartáin chiartha; coimeádáin ghloine / prócaí maisiúin; coimeádáin chruach dhosmálta; agus ar eile.
Lipéadú*: ainm an bhia/na méise, an dáta reoite; agus ar eile.* ***mura mbíonn aon phacáistiú / lipéadú san fhiosrúchán -3 mharc***

Miasa roghnaithe – mias roghnaithe ón taighde 1 mhias @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)
Measúnúchán:(a) lena cur i bhfeidhm agus **(b)** leis an infheidhmitheacht a bhaineann le miasa agus táirgí baile a reo – *ceisteanna acmhainní .i. am, scileanna, fearas, pacáistiú, spás stórála, agus ar eile.*

Tasc 5

Tá a lán airíonna cócaireachta ag carbaihiodráití sa tslí gur féidir réimse leathan de mhiasa éagsúla a chruthú leo. Sainmhínigh Geilitíniú. Sainaithin réimse de mhiasa (milis agus neamh-mhilis) a léiríonn an geilitíniú agus mínigh an bunphrionsabal atá i gceist ann. Fiosraigh cur i bhfeidhm an gheilitínithe i ndéantús réimse de mhiasa (milis agus neamh-mhilis) agus déan cur síos air. Ullmhaigh, cócaráil agus riar mias amháin (milis nó neamh-mhilis) a d'fhiosraigh tú. Déan an tasc a mheasúnú i dtaca **(a)** lena chur i bhfeidhm agus **(b)** le cé chomh maith agus a d'éirigh leat an airí an gheilitínithe a chur i bhfeidhm sa mhias roghnaithe. 2024

Príomhriachtanais an taisc:

- Sainmhíniú ar Gheilitíniú.
- Sainaithin réimse de mhiasa (milis agus neamh-mhilis) a léiríonn an geilitíniú agus mínigh an bunphrionsabal atá i gceist ann.
- Fiosraigh cur i bhfeidhm an gheilitínithe i ndéanamh réimse de mhiasa (milis agus neamh-mhilis) agus déan cur síos air.

- *mias roghnaithe*

Fiosrúchán
Sainmhíniú ar Gheilitíniú: *an próiseas ina bhfoirmíonn gráinní stáirse fuaidreán in uisce fuar; nuair a mheasctar iad le leacht agus déantar iad a théamh, déanann na gráinní stáirse borradh agus pléascadh agus ionsuíonn siad maothas; tiubhaíonn an leacht dá bharr; foirmíonn glóthán; agus ar eile.*
Réimse de mhiasa (milis agus neamh-mhilis) a léiríonn an Geilitíniú:
Miasa milse: *pióg meireang líomóide; éadromóga; toirtíní torthaí; maróg rise; toirtíní custaird (déanta le púdar custaird); pancóga; cúróga bácáilte; miasa taosrán milse; agus ar eile.* **Miasa neamh-mhilis:** *anraithí; stobhaigh; curaithe; lasáinne; bácaí pasta; pióg iascaire; sicín milis searbh; puthphióga; rollóga ispíní; rís neamh-mhilis; agus ar eile.*

An bunphrionsabal a bhaineann le Geilitíniú agus cur i bhfeidhm an gheilitínithe i ndéanamh réimse de mhiasa milis agus neamh-mhilis

Teas tais: *tá airíonna cumhachtacha tiúchana ag an polaisiúicríd, stáirse; trí chéim geilitínithe ag úsáid stáirse - téamh an stáirse; stáirse ag ionsú an leachta; stáirse ag tiúchan an leachta; measctar gráinní stáirse le leacht fuar a chabhraíonn leis na gráinní stáirse scaradh d'fhonn foirmiú cnapanna a laghdú; déantar an stáirse agus an leacht a théamh ar dtús go teocht idir 55-70°C; nuair a dhéantar an leacht a théamh, bristear síos na naisc hidrigine, a choimeádann an stáirse le chéile, agus ligtear d'uisce dul isteach sna móilíní stáirse; cuirtear borradh ar na gráinní stáirse agus pléascann siad agus tiubhaíonn an leacht dá bharr; méadaíonn slaodacht, cruthaítear tuaslagán ar nós leafaois; éiríonn an meascán níos vioscósaí nuair a mhéadaíonn an teocht; agus fuarú ar siúl, foirmítear naisc hidrigine agus tiubhaíonn an meascán, éiríonn sé téachta agus teann dá bharr; iompaíonn sé ina*

ghlóthán ag beagnach 38°C; cruthóidh teochtaí níos mó ná 85°C sol, is tuaslagán é an sol ina mbíonn cáithníní nach dtuaslagann ach a bhíonn scaipthe go cothrom ar fud an leachta; tá cumas tiúchan níos mó ag roinnt stáirsí m.sh. gránphlúr; laghdaíonn an iomarca siúcra cumas an stáirse geilitíniú; bíonn tionchar ag aigéid ar chumas stáirse geilitíniú; cuir isteach aigéad nuair a tharlaíonn geilitíniú; cuireann salann an geilitíniú chun cinn; téann an méid saille i bhfeidhm ar airíonna tiúchana an stáirse; agus ar eile.

Teas Tirim: *nuair a dhéantar gráinní stáirse a théamh cuirfear borradh orthu, pléascfaidh siad agus déanfaidh siad aon mhaothas (saill leachtach) atá ann a ionsú; úsáidtear chun taosrán agus grán rósta a dhéanamh; agus ar eile.*

Miasa roghnaithe – mias atá milis nó neamh-mhilis a léiríonn an geilitíniú
1 mhias @ 4 mharc (grádaithe 4:2:0)
Measúnúchán: (a) lena cur i bhfeidhm agus **(b)** ag éirí leat airí an gheilitínithe a chur i bhfeidhm ar an mias roghnaithe

Aguisín 1

Treoracha Ginearálta do scrúdaitheoirí maidir le bronnadh marcanna

1. Riachtanais an scrúdaithe:
   Tá sé de cheangal ar iarrthóirí taifead ar aon ***cheithre*** thasc a chur i gcrích agus a chur i láthair lena scrúdú. **2 thasc i gcomhair 2024 de bharr coigeartuithe**

2. Caithfidh gníomhaíochtaí praiticiúla éagsúla a bheith i ngach tasc sa Staidéar Bia. ***Má dhéanann iarrthóir gníomhaíocht phraiticiúil in athuair don dara tasc***, marcálfaidh an scrúdaitheoir an ghníomhaíocht phraiticiúil athdhéanta mar a chuirtear i láthair í agus dícheadóidh sé/sí na marcanna a bhronntar as an ngníomhaíocht phraiticiúil athdhéanta is ísle marc.

3. ***Má chríochnaíonn iarrthóir an fiosrúchán agus/nó an t-ullmhúchán agus an phleanáil agus/nó gnéithe an mheasúnaithe de thasc ach mura gcríochnaíonn sé/sí an cur i bhfeidhm,*** marcálfaidh an scrúdaitheoir na gnéithe críochnaithe den tasc mar a chuirtear i láthair iad. Dícheadófar na marcanna as ***measúnú an chur i bhfeidhm***, áfach, áit a dtugtar faoi sin.
   Maidir leis na Tascanna 3, 4 agus 5, dícheadófar ***measúnú ar shainriachtanais*** freisin.

4. ***Má chríochnaíonn iarrthóir an t-ullmhúchán agus an phleanáil agus/nó an cur i bhfeidhm agus/nó gnéithe an mheasúnaithe de thasc ach mura gcríochnaíonn sé/sí an fiosrúchán***, marcálfaidh an scrúdaitheoir na gnéithe críochnaithe den tasc mar a chuirtear i láthair iad. Dícheadófar marcanna as ***measúnú ar shainriachtanais an taisc***, áfach, áit a dtugtar faoi sin.

5. ***Mura sainítear an mhias/táirge a ullmhaíodh san fhiosrúchán,*** ach má chomhlíonann sé riachtanais an taisc, bain an marc ábhartha a bhronntar (-1/-2/-4) faoi bhéilí/miasa/táirgí san fhiosrúchán.

6. Mura léiríonn an mhias roghnaithe ach ***beagán scileanna próiseála*** – marc *pro rata*.

7. ***Mura bhfuil an mhias roghnaithe ag teacht go hiomlán*** leis na riachtanais, e.g.

- Mias ***gan chócaráil*** roghnaithe nuair a sonraíodh mias chócaráilte Tasc 1,2,3,4,5
- Mias ***nach bhfuil oiriúnach do riachtanais an taisc*** – *Tasc 1,2,4*
- ***An modh a fiosraíodh gan a bheith in úsáid agus an mhias roghnaithe á déanamh*** – *Tasc 3, 5*
- Mias roghnaithe ina mbaintear ***ró-úsáid as bianna áise***

Bain 8 marc ón marc iomlán a bronnadh as an tasc agus cuir isteach míniúchán mar a léirítear thuas.

8. ***Mias nach gcomhlíonann riachtanais an taisc,*** e.g. milseog a ullmhaíodh in áit príomhchúrsa; ní bhronnfar marc ar bith.

   N.B. *Caithfidh scrúdaitheoirí dul i gcomhairle le scrúdaitheoirí comhairleacha agus suíomh ar leith á chur i bhfeidhm acu.*